

Geliş Tarihi / Received Date

02.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date

20.05.2023

Sultan Abdulaziz İçin Yazılmış Cülusiyeler Üzerine

On The Cülusiye's Written For Sultan Abdulaziz

Ahmet Serdar ERKAN¹

Özet

Arapça “ce-le-se” sülasi kökünden türetilmiş olan “cülus” kelimesi, “oturmak, tahta çıkmak” anlamına gelmektedir. Osmanlıda tahtın veliahttı olan şehzadenin tahta çıkışının ardından hem şairlik kabiliyetini göstermek hem de yeni sultana yakın olmak amacıyla birçok isim, hissiyatını bu tarz şiirlerle ortaya koymaktaydı. 25 Haziran 1861 tarihinde, Osmanlı'nın otuz ikinci sultanı olan Abdulaziz'in tahta çıkmasını tebrik maksadıyla dönemindeki birçok şair de yeni padişaha sevinç ve iyi dileklerini anlatan manzumeler arz etmiştir. TTK Kütüphanesinde Y/0347 demirbaş numarasıyla kayıtlı, müellifi belli olmayan bir mecmuada, 89 şairin Abdulaziz'in tahta çıkışı için yazmış olduğu 102 adet şiir tespit edilmiştir. Bu mecmuada derlenen şiirler, 19. yüzyıl Osmanlısında İstanbul ve İstanbul dışında devletin farklı mevkilerinde bulunan şairlere aittir. Müellifin mecmuanın sonundaki ifadesinden anlaşıldığına göre bu 102 şiirden başka 41 şiir daha Sultan Abdulaziz'e arz edilmiştir. Bu çalışma, 4 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Sultan Abdulaziz'in hayatı kısaca özetlenmiş, ikinci bölümde kavram olarak cülusiye, tarih düşürme ve tarih manzumeleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde şiirler dil, üslup ve muhteva gibi alt başlıklarda değerlendirilmiştir. Son bölümde ise mecmuadaki şiirler Latin harflerine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sultan Abdulaziz, 19. yüzyıl, tarih şiirleri, cülusiye, mecmua

Abstract

The word "cülus" is derived from the Arabic root "ce-le-se" which means "to sit, to ascend to the throne." During the Ottoman Empire, after the coronation of the heir to the throne, many poets expressed their sentiments through such poems to show their poetic abilities and to be closer to the new sultan. In order to congratulate the thirty-second Ottoman sultan, Abdulaziz, who ascended to the throne on June 25, 1861, many poets of the time presented poems expressing their joy and good wishes for the new sultan. An anonymous manuscript recorded in the TTK Library with the inventory number Y/0347 contains 102 poems written by 89 poets for Abdulaziz's ascension to the throne. These poems compiled in the manuscript belong to poets in various positions of the state in Istanbul and outside Istanbul in the Ottoman Empire in the 19th century. According to the author's expression at the end of the manuscript, in addition to these 102 poems, 41 more poems were presented to Sultan Abdulaziz. The study consists of four parts. The first part briefly summarizes the life of Sultan Abdulaziz, the second part provides

¹ (Dr.), MEB, Ankara/ Türkiye, e-mail: asemata66@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0425-795X>

information on the concept of "cülusiye," historical poems, and poetry, and the third part evaluates the poems in subheadings such as language, style, and content. In the last section, the poems in the manuscript were transferred to Latin letters.

Keywords: Sultan Abdulaziz, 19. the century, historical poems, enthronement, majmua

Giriş

Türk devlet geleneğinde hükümdarlığın önemli bir sembolü olan tahta çıkma töreni, yeni sultanın halka ilan edildiği, ona tebriklerin sunulduğu ve devletin gücünün dost düşman herkese gösterildiği görkemli bir merasimdir. Devletin teşkilat yapısından uzak olan halk için cülus olayı, sadece bir sevinç sebebi ve gelecek adına yeni umutların yeşermesi anlamındayken devlet ricali için daha üst bir mevkiye geçiş fırsatı veya elinde olan makamı koruma kaygısı içeren özel bir durumdur. Dönemin şair ve nasirlerinin içinde yaşadığı toplumun sosyal ve siyasi yapısını derin şekilde etkileyen böyle bir olaya ilgisiz kalması elbette beklenemez. 1861 yılında tahta çıkan 1876 yılında şeyhülislam fetvasıyla azledilen Sultan Abdulaziz için tahta çıktığı zaman, devlet ricalinden birçok şair tebrik, övgü ve dualarını, şiirleriyle kendisine arz etmiştir. Bu çalışmada TTK Kütüphanesinde Y/0347 demirbaş numarasına kayıtlı, müellifi bilinmeyen bir mecmuda, Sultan Abdulaziz'in cülusuna, dönemin 89 şairinin "kaside, kıta, kıta-ı kebire ve beyit" nazım şekilleriyle yazdıkları 102 adet tarih manzumesi çeşitli yönleriyle (mecmuanın tanıtımı, metnin transkripsiyonu ve incelenmesi gibi) ele alınmıştır.

1. Sultan Abdulaziz

Âl-i 'Osmân'dan otuz ikinci şâhenşâhdır

Eylesin Hak haşre dek ol hânümânı ber-devâm (Ş.4/8)

Sultan Abdulaziz, 1830 yılında II. Mahmud'un kadın efendisi Pertevniyal Valide Sultan'dan Eyüp Sarayı'nda dünyaya gelmiştir. 1861 yılının haziran ayında ağabeyi I. Abdülmecid'in vefatı üzerine 32. Osmanlı sultanı olarak tahta çıkmıştır (Akgündüz, Öztürk, 2000:257). I. Abdülmecid'in taklitçiliğe varan aşırı yenilik düşkünlüğünden huzursuz olanlar, onu müstakbel bir Yavuz gibi görmekte ve saltanata geçmesini beklemekte idiler. Abdülmecid'in son yıllardaki sefahatinden ve israfından memnun olmayan yenilik taraftarları bile Abdülaziz'in kardeşinin ölümü üzerine 25 Haziran 1861'de tahta çıkışını, memnuniyetle karşılamışlardır. Avrupa âdetlerinden hoşlanmayan Abdülaziz'e, Avrupa taklitçiliğinden uzak duracak ve imparatorluğu kurtaracak yegane kişi gözüyle bakılıyordu (Küçük, 1988:179). Ancak siyasi cenahta ise sert tabiatı ve baskıcı yapısı sebebiyle Abdülaziz'in değil, şehzade Murat Efendi'nin tahta geçmesi istenmiştir. Hatta Sultan I. Abdülmecid'in ölümünden sonra Abdülaziz tahta çıkana kadar da bu şayialar devam etmiştir. Lakin tahta çıkışı halk tarafından sevinçle karşılanırken hükümette değişiklik yapmayı mevcut bürokratların korkularını boşa çıkarmış onları da çok memnun etmiştir (Karal, 1983: 2-3).

Sultan Abdulaziz, yaşadığı müstakim hayat sebebiyle halk tarafından velayetine inanılan bir padişahdır. Ağabeyi Sultan I. Abdülmecid zamanında israf ve sefahatlerle sarsılan devlet nizamına ve son dönemlerde bozulan Osmanlı padişahlarının olumlu imajına aldığı tedbirlerle çekidüzen vermeye çalışmıştır (Akgündüz, Öztürk, 2000: 257).

Sultan II. Mahmud'un üçüncü oğlu olan Sultan Abdulaziz'in fizikî olarak güçlü, sıhhatli ve gösterişli iken karakter olarak zeki, istibdada meyyal, iyi niyetli ve vakur bir şahsiyet olduğu nakledilmiştir. Şiirin yanında nesre de kabiliyeti olan Sultan'ın Arapça ve Farsçayı iyi bildiği hatta Arapça bir risale bile yazdığı belirtilmektedir. Musiki ile de alakası olup "hicazkâr, şehrân ve muhayyer devr-i hindi" makamlarında besteleri de vardır (Komisyon, 2011: 273). Eserlerinden bir hicaz sirto ile iki şarkısı günümüze ulaşmıştır (Küçük, 1988: 184). Aşağıdaki şiir, bestelerinden biri olan "muhayyer devr-i hindi" şarkısındanıdır:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +

Bî-huzûrum nâle-i murg-ı dil-i divâneden

Fark olunmaz cism-i bîmârım bozulmuş nâleden

Bunca derd ü mihnete katlandım âyâ neden

Terk-i cân etsem de kurtulsam şu mihnet-hânedden (Danişmend, 2011: 273)

Bunlara ek olarak devlet işleriyle kafa yormak istemeyen, her güçlüğe devlet adamlarının çare bulması gerektiğine inanan Abdülaziz, boş zamanlarında hat ile de meşgul olurdu. Topkapı Sarayı Müzesi, Kahire Menyel Sarayı Müzesi ve Aksaray Valide Camisi'nde bulunan yazılarına bakarak celi sülüste iyi bir hattat olduğu söylemek mümkündür.²

30 Mayıs 1876 tarihinde "mülk ve milleti tahrip ve Müslüman beytülmalini israf ettiği" gerekçesiyle şeyhülislam fetvası dayanak gösterilerek hal edilip görevinden azledilen Sultan (Küçük, 1988: 183), Topkapı Sarayı'na nakledilmiş, orada ise bakımı yapılmamıştır. Yeni padişah Sultan V. Murad'a sunduğu hüznü dolu tarizler neticesinde Çırağan Sarayı'na alınmış ancak orada da bakımsız bırakılmıştır. Bu yaşananlara rağmen hakkında ortaya atılan intihar iddiası ise Hüseyin Avni Paşa ve birkaç subayın tertibinden ibarettir. İntihar meselesinin aslı ise Mithat Paşa ve Avni Paşa gibi zatların İngilizlerin tahrikiyle kendi kötü emellerine ters gördükleri Sultan Abdulaziz'i, 4 Haziran 1876 tarihinde şehit etmelerinden başka bir şey değildir (Akgündüz, Öztürk, 2000: 257-260).

2. Cülusiye ve Tarih Manzumeleri

Arapça harflerin eski Sami dilleri esasınca dizilmesiyle ortaya çıkan Arap alfabesine ebced denilir (Schimmel, 2000: 15). Aslında bu alfabedeki harflerin kolaylıkla ezberlenebilmesi için harflerin birleştirilmesiyle oluşturulmuş sekiz anlamsız kelimenin ilki de "ebced"dir (Yakıt, 2003: 25). Harflerin sayılarla bağlantılı bu gizemli tarafı, gizemci Müslümanlar arasında, Kur'an yorumlarında, kehanetlerde ama çoğunlukla da şiirde kullanılmıştır. Müslümanların bu alanlarda ebcedi hem yerinde hem de hünerli kullanımı harflerin dünyasında hayli ince işlemler yapılmasının kapısını aralamıştır (Schimmel, 2000: 29). Bu ince işlemler yumağı olan ebced hesabı, Divan edebiyatı nazım türlerinden muamma, lugaz ve tarih düşürmelerde çoklukla kullanılmıştır. Özellikle bedi' sanatlarından biri olarak kabul edilen tarih düşürme ilk başta öğretme ve ezberletme kolaylığı için söylenirken daha sonraki yüzyıllarda şairliğin gereklerinden biri olarak kabul edilmiştir (Karabey, 2015: 35, 51).

"Tarih koymak, tarih çekmek ve tarihlemek" gibi farklı isimleri de olan "tarih düşürme", ebced alfabesindeki her harfin bir sayıya karşılık gelmesi özelliğinden yararlanarak herhangi bir hadiseye, o hadiseyi verecek şekilde bir kelime, bir cümle, bir mısra veya bir beyit söylemeye (Yakıt, 2003: 66)

² <https://www.hunkarmakami.com/bestekar-padisahlar.html> Erişim tarihi: 01.03.2023

verilen addır. Bir binanın tamamlanmasından bir çeşmenin açılışına, bir düğün haberinden bir vefat haberine kadar toplumun sosyal dokusuyla ilgili birçok hadise hakkında tarihler düşürülmüştür. Osmanlıdaki sosyal hayatı ya doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen ve devletin siyasi yapısında çok önemli bir olay olan “tahta çıkış”lar için de birçok şair tarih düşürmüştür.

“Oturma, tahta oturma, tahta çıkma” anlamlarına gelen “cülus”, “ce-le-se” sülasi kökünden türetilmiş Arapça bir kelimedir (Parlatır, 2012: 264). Osmanlılarda ise bu kavram daha çok şehzadelerin tahta geçişi münasebetiyle kullanılmış olup “cülus bahşişi, cülus çıkması, cülus terakkisi, cülüsiye” (Özcan, 1993: 109) gibi terimlerin de ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu terimlerden biri olan “cülüsiye” genel olarak padişahların tahta çıkmaları sebebiyle söylenmiş manzume ve yazılmış makaleler için kullanılan bir tabirdir (Pakalın, 1993: 316). Osmanlının siyasi yapısında gerçekleşen bu taht değişikliğine, dönemin şair ve nasirlerinin ilgisiz kalması elbette beklenemez. Yazılan bu şiir ve nesirler müelliflerince sadece bir tebrik için değil olası makam ve nasb talepleri için de yazılmıştır. Bu cülsiyelerin, çoğu kez kasidelerin “teşbip” bölümlerinde yer almakla beraber terci-i bent ve terki-i bent nazım şekilleriyle yazıldığı görülmektedir. Bu manzumelerde padişahın tahta çıkmasıyla beraber ülke genelinde hâsıl olan huzur ve ferah dile getirilir, Allah’a şükredilip tahta yeni çıkan sultan uzun uzun övülürdü (Canım, 2020: 30). Sultan Abdulaziz’in cülusu vesilesiyle dönemin şuarasından 89 şair, yeni padişahı tebrik edip onu övmek ve sultanın tahta çıkış gününü şiirlerle tespit etmek amacıyla 102 adet şiir yazmıştır. Mecmuada yer alan 102 şiiri, Turgut Karabey’in “Türk Edebiyatında Tarih Düşürme” adlı kitabındaki (Karabey, 2015) tasnife göre şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

1. Söyleniş Bakımından Tarihler

a. (Sözle Söylenenler) Lafzen Tarihler: Şiire konu olan olayın yılı doğrudan doğruya sözle manzum olarak söylenir. Ayrıca kelimelerdeki harfler ebced hesabına vurulmaz, bu sebeple “düz tarih” de denilir (Karabey, 2015: 58). Mecmuada bu tarzda tarih şiiri yoktur.

b. (Anlamca Söylenenler) Manen Tarihler: Söylenmek istenen yılı dolaylı olarak veren tarihlerde kullanılan terimdir. Ebced hesabına göre harflerin sayı değerlerinin toplamı bir olayın yılını verecek şekilde düzenlenmiş tarihlere denir (Karabey, 2015: 61). Mecmuada toplam 97 adet bu biçimde söylenmiş tarih şiiri vardır.

c. (Sözce ve Anlamca Söylenenler) Lafzen ve Manen Tarih: Söylenmek istenen yılı hem sözle hem de harflerinin sayı değerlerini toplamından çıkacak şekilde ifade eden tarihlere denir (Karabey, 2015: 62) Bu tarihler söz ve anlamca aynı olan tarihlerdir (Yakıt, 2003: 406). 5, 17, 25, 83 ve 94 nolu şiirler bu tarzdadır.

2. Hesaplanması Bakımından Tarihler

a. (Tam Söylenenler) Tam Tarih: Hesaplanınca söylenmek istenen yıl tam çıkan tarihlerdir (Karabey, 2015: 63). Mecmuada 75 adet tarih şiiri bu şekildedir.

b. (Tamamlanmış Söylenenler) Ta’miyeli Tarih: Bir tarih mısrasındaki harflerin sayıca toplamı söylenmek istenen tarih yılını tam olarak vermezse o zaman ihtivaya göre bazı kelime oyunları ile bir sayı veya bir karşılığı bir harf, kelime yahut tamlama ya çıkarılır ya da eklenir. Böylece tarih mısrasındaki sayı farkı bu şekilde giderilir. Buna ta’miyeli tarih denir (Karabey, 2015: 125). Mecmuada hem katma

usulü (eksik ta'miye) hem de çıkarma usulü (fazla ta'miye) ile yapılmış ta'miyeli tarih şiirleri yer almaktadır.

b.1. Katma Usulü (Eksik Ta'miye): Tarih mısrasındaki harflerin sayı değerleri toplamı, söylenmek istenen tarih yılından eksik gelirse bu eksik sayı şair tarafından ya doğrudan doğruya ya da karşılığı olan bir harf, bir kelime veya tamlama dolaylı söylenerek tarih tamamlanır. Buna katma usulü (Karabey, 2015: 135) veya eksik ta'miye (Yakit, 2003: 358) denir. 6, 9, 25, 32, 33, 36, 37, 44, 47, 56, 57, 58, 63, 72, 73, 76, ve 95 nolu şiirler katma usulle yazılmıştır.

b.2. Çıkarma Usulü (Fazla Ta'miye): Tarih mısrasındaki harflerin sayı karşılıkları toplamı, söylenmek istenen tarih yılından fazla gelirse bu fazla sayı ya doğrudan doğruya yahut karşılığı bir harf, bir kelime veya bir tamlama ima edilerek çıkarılır. Bu tarz tarih hesaplamasına çıkarma usulü (Karabey, 2015: 135) veya fazla ta'miye (Yakit, 2003:363) denir. Mecmuada bu usulle 8, 26, 35, 59, 61, 62, 69, 70, 75 ve 101 nolu şiirler söylenmiştir.

3. Harflerin Kullanılışı Bakımından Tarihler

a. Bütün Harflerle Söylenen: Bu tür tarihlerde harflerin hepsi hesaba dahil edilir. Yani böyle tarihlerde bütün harflerin sayı karşılıkları söylenmek istenen tarihi verir (Karabey, 2015: 200). Mecmuada toplam 91 şiirde tarihler bu şekildedir.

b. Noktalı Harflerle Söylenenler (Mu'cem Tarih): Arap harfli Türk alfabesindeki yalnız noktalı harflerin hesaba katılmasıyla söylenen tarihlere denir (Karabey, 2015: 202). 22, 30, 63, 64, 77, 81,82, 84, 86, 88 ve 102 nolu şiirlerde tarihler bu şekilde hesaplanmıştır.

c. Noktasız Harflerle Söylenenler (Mühmel Tarih): Mu'cem tarihin aksine yalnız noktasız harflerin hesap edilmesiyle söylenen tarihlere denir (Karabey, 2015: 202). Mecmuadaki şiirlerde bu tarzda tarih hesaplaması yapılmamıştır.

Şairlerden bazıları bu tarihleri söylerken “*ricâlî'l-gayb olan üçlerin, yedilerin ve bir hatifin*” yardımlarını almakla beraber “*tefe'ül yani fal bakmaktan*”da yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, Osman Siret Efendi tarih beytini gayb ehlinden üç erenin himmetiyle söylediğini belirtir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Çıkıdı bu târîhim **üç gâ'ib erenler** himmeti
Yümn ile sultân oldu kevne Han 'Abdu'l-'azîz (Ş.70)

Aynı şekilde teşrifat-ı hümayun baş halifesi olan Siret Efendi de sultanın tahta çıkışı için tam tarih söylemek istiyorsa bunu rical-i gayba sorması gerektiğini kendine telkin eder:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Câlis-i evreng-i şâhî olduğuna **Seyfiyâ**
Tâm târîh ister isen var ricâl-i gayba sor (Ş.10)

Yine Kerkükî Hayâlî Efendi, Farsça şiirinde Abdulaziz'in gelişini bir hatifin haber verdiğini söyler:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Ber-ser târîh-i û be-nihâd tâc-ı ihtirâm
Hâtifi ez-gayb goft âmed 'Alî bâ-Zü'l-fikâr (Ş.92)

Burhaneddin Efendi ise söylediği şiirin kalbine ilham olunduğunu belirtmektedir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Kalbe ilhâm oldu **Burhân** söyledi târîhini
Rûh-ı âlem oldu istiklâl ile 'Abdu'l-'azîz (Ş.53)

Son olarak şair Senih de şiirindeki tarih beytini “*hayırlı bir fal*” olması dileğiyle söylemiştir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +

Fâl-ı hayr olsun **Senihâ** cevherin târîh-i tâm
Mebde’en tevfik oldu sâl Han ‘Abdu’l-‘azîz

(Ş.102/5)

Şairlerden bazıları Sultan Abdulaziz’in sadece tahta çıktığı yıl için (1277 / 1861) değil ayrıca “sâl-ı cedîd” yani yeni yıl için de (1278 / 1862) tarihler söylemiştir. Bunlar, *Hâlid Efendizâde Halet Bey (39 nolu şiir)*, *Hayrî Efendi (49 nolu şiir)*, *Kemâl Namık Bey (41 nolu şiir)* ve *Savfet Bey (25 nolu şiir)* şairlerdir. Örnek olarak Halet Bey’in şiiri alınmıştır:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +

Böyle târîh ibtidâ-i sâline bir söylenir
Rabb ‘izzet eylesin ‘Abdu’l-‘azîze sâlî sa’d
رب عزت ايلسون عبدالعزيزه سالى سعد

[Sene H.] 1278 [M. 1862] - (Ş.39)

Mecmuadaki birkaç şiirde beytin her iki mısrasında da tarih düşürülmüştür. Bunlar 6 nolu şiirin 13. beyti; 24, 47 ve 94 nolu şiirlerin 2. beyitleri ve son olarak 85 nolu şiirlerdir. Safvet, şiirinin ikinci beytinin her iki mısrasında da tarih düşürmüştür:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +

Eyledi Savfet kulu tebşîr iki târîh ile
Bir salı gün şâh-ı şâhân oldu Han ‘Abdu’l-‘azîz

‘Adl ile şâh-ı cihân ‘Abdu’l-‘azîz etdi cülûs
عدل ايله شاه جهان عبدالعزيزايتدى جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

Yümn ile sultân-ı ekvân oldu Han ‘Abdu’l-‘azîz
يمن ايله سلطان اكون اولدى خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

(Ş.24/1-2)

Mecmuada yer alan 102 şiirin tarih düşürülen her beyit ve mısrasının altına, belirtilen tarihlerin doğru hesaplanması için Arap harfli imlası da yazılmıştır. Ayrıca beyitlerin alt kısmında yazılı olan hicri tarihlerin miladi olarak hesaplanmasında TTK’nin “Tarih Çevirme Kılavuzu” sitesindeki³ online programdan yararlanılmıştır.

3. Sultan Abdulaziz İçin Yazılan Cülusiye ve Tarih Manzumeleri

Sultan Abdulaziz 1861 yılında tahta çıktığı zaman, dönemin şuara ve kalem ehlerinden 89 şair Sultan’a tebrik ve dualarını arz etmek için “*mısra, kaside, beyit, kıta ve kıta-ı kebire*” nazım şekilleriyle toplam 102 şiiri arz etmiştir. Bu çalışmamızda TTK Kütüphanesinde yer alan Y/0347 nolu demirbaş numarasıyla kayıtlı “*Abdulaziz’in Tahta Çıkışına Düşülen Tarihler*” başlıklı 8 varaklı bir mecmua ele alınmıştır. Müellifi ve yazılış tarihi belli olmayan bu mecmuadaki şiirler aşağıdaki alt başlıklarda incelenmiştir.

³ <https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/> Erişim Tarihi: 15.02.2023

3.1. Mecmuada Yer Alan Şiirler ve Kullanılan Nazım Şekilleri

Mecmua, bir dibace ile başlamaktadır. Mecmuanın içeriği hakkında bilgi veren bir paragraflık bu kısa dibacede, “Abdulaziz’in cülusu münasebetiyle yüce saltanatın bazı bende ve duacılarıyla beraber diğer şairlerin yazıp takdim ettikleri tarihlerden bazılarının kasidesi ve bazılarının da yalnız beyitlerinin tespit edilip yazıldığını” belirtilmektedir. Metinde yer alan 102 şiirin nazım biçimlerine göre dağılımı ise şu şekildedir: 2 kaside, 10 kıta, 3 kıta-1 kebire ve hangi nazım şeklinden alındığını tespit edemediğimiz⁴ 86 beyit ve 1 adet de mısra vardır. Aşağıdaki tabloda mecmudaki 102 şiir ve bu şiirlerin nazım şekilleri gösterilmiştir:

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şiirler ve Nazım Şekilleri

Mecmuada Yer Alan Şiirler ve Nazım Şekilleri					
1. Şiir	Kaside	35. Şiir	Beyit	69. Şiir	Beyit
2. Şiir	Kıta-1 kebire	36. Şiir	Beyit	70. Şiir	Beyit
3. Şiir	Kıta	37. Şiir	Beyit	71. Şiir	Beyit
4. Şiir	Kıta-1 kebire	38. Şiir	Beyit	72. Şiir	Beyit
5. Şiir	Kaside	39. Şiir	Beyit	73. Şiir	Beyit
6. Şiir	Kıta	40. Şiir	Beyit	74. Şiir	Beyit
7. Şiir	Beyit	41. Şiir	Kıta	75. Şiir	Beyit
8. Şiir	Beyit	42. Şiir	Beyit	76. Şiir	Beyit
9. Şiir	Beyit	43. Şiir	Beyit	77. Şiir	Beyit
10. Şiir	Beyit	44. Şiir	Beyit	78. Şiir	Beyit
11. Şiir	Beyit	45. Şiir	Beyit	79. Şiir	Beyit
12. Şiir	Beyit	46. Şiir	Mısra	80. Şiir	Beyit
13. Şiir	Beyit	47. Şiir	Kıta	81. Şiir	Beyit
14. Şiir	Beyit	48. Şiir	Beyit	82. Şiir	Beyit
15. Şiir	Beyit	49. Şiir	Beyit	83. Şiir	Kıta
16. Şiir	Beyit	50. Şiir	Beyit	84. Şiir	Beyit
17. Şiir	Beyit	51. Şiir	Beyit	85. Şiir	Beyit
18. Şiir	Beyit	52. Şiir	Beyit	86. Şiir	Kıta
19. Şiir	Beyit	53. Şiir	Beyit	87. Şiir	Beyit
20. Şiir	Kıta	54. Şiir	Beyit ⁵	88. Şiir	Beyit
21. Şiir	Beyit	55. Şiir	Beyit	89. Şiir	Beyit
22. Şiir	Beyit	56. Şiir	Beyit	90. Şiir	Beyit
23. Şiir	Beyit	57. Şiir	Beyit	91. Şiir	Beyit
24. Şiir	Kıta	58. Şiir	Beyit	92. Şiir	Beyit ⁶
25. Şiir	Kıta	59. Şiir	Beyit	93. Şiir	Beyit
26. Şiir	Beyit	60. Şiir	Beyit	94. Şiir	Kıta
27. Şiir	Beyit	61. Şiir	Beyit	95. Şiir	Beyit
28. Şiir	Beyit	62. Şiir	Beyit	96. Şiir	Beyit
29. Şiir	Beyit	63. Şiir	Beyit	97. Şiir	Beyit
30. Şiir	Beyit	64. Şiir	Beyit	98. Şiir	Beyit
31. Şiir	Beyit	65. Şiir	Beyit	99. Şiir	Beyit
32. Şiir	Beyit	66. Şiir	Beyit	100. Şiir	Beyit
33. Şiir	Beyit	67. Şiir	Beyit	101. Şiir	Beyit
34. Şiir	Beyit	68. Şiir	Beyit	102. Şiir	Kıta-1 kebire

⁴ 52 ve 94 nolu beyitler hariç çünkü bunlar başlıklarından anlaşılacağına göre iki farklı kasideden alınmıştır.

⁵ Bir kasidenin tarih beytidir.

⁶ Bir kasidenin tarih beytidir.

Beyit şeklinde mecmuada yer alan 54 ve 92 nolu şiirler, müstakil birer kasidenin tarih beyitleridir. Bunlardan 54 nolu beyit Cabbarzade Sadık Bey'e, 92 nolu beyit ise Kerkükî Hayâlî Efendi'ye aittir. 54 nolu şiirin başlığından anlaşıldığına göre müellif, “*mutavvel*⁷ *bir kasidenin yalnız bir beyti*”ni almışken 92 nolu şiirde de “*kasidenin sadece tarih beyti*”ni mecmuaya dâhil etmiştir. Bunların yanında mecmuadaki müstakil kasideler ise 1 ve 5 nolu şiirlerdir. Bu şiirlerden Reza'î Efendi'ye ait olan 5 nolu kaside 13 beyit, Lebîb'e ait olan 1 nolu kaside ise 10 beyitten oluşmaktadır.

Şiirlerden 3'ü kıta-1 kebire nazım şekliyle yazılmıştır. Bunlar 2, 4, ve 102 nolu şiirlerdir. 4 nolu şiir 14 beyitten, 2 nolu şiir 6 beyitten, 102 nolu şiir ise 5 beyitten oluşmaktadır. Aşağıya mecmuadaki en uzun şiir olan 4 nolu kıta-1 kebirenin ilk beyti alınmıştır:

Meclis-i vâlâ a'zâsından sa'âdetlü İrfân Beg Efendi hazretlerinin

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Taht-ı 'âlî baht-ı 'Osmânî ki gerdûn-pâyedir
Ol sebeble eyledi te'yîd-i dîn Rabbü'l-enâm (Ş.4)

Mecmuada toplam 10 kıta vardır. Bunlar iki ve dördüncü mısraları birbiriyle uyaklı olan bir nazım biçimleridir (Dilçin, 1995, s. 202). Aşağıya Kemal Namık Bey'e ait kıta örnek olarak alınmıştır:

Bu dahî mîr-i mûmâileyhin sâl târihi

.. + + / . + . + / . . +
Sa'd ede pâdişâh-ı devrân
Feyz ü tevfiik Hâlık-ı Müte'âl
Yefrahu'l-mü'minûn yevme izin
Oldu târih-i sâl u fisâl (Ş.41)

Müellifin dibacede de belirttiği üzere bu mecmuada bazı şairlerin sadece tarih beyitleri yer almaktadır. Mecmuadaki bu tarz beyitlerin sayısı 86 adettir. Bu beyitler mecmuayı derleyen tarafından bir kaside, kıta-1 kebire veya gazelden mi alınmıştır yoksa müstakil birer beyit midir bunu tespit etmek mümkün olmamıştır. Zira sadece 54 ve 92 nolu beyitlerin başlığında “*...kaside-i belîğanesinin tarih beytidir*” ifadesi yer alırken diğerlerinde böyle bir açıklama yoktur. O halde şiirin başlığında “*Bir kaside veya başka bir nazım şeklinden alınmıştır.*” ifadesi yer almayan diğer 84 manzume, müstakil birer beyit kabul edilebilir. Mecmuada yer alan 46 nolu şiir ise bir mısradır. Bu şiir, Sivas Müftüsü Şeyh Halil Efendi'ye ait Arapça bir tarih mısrasıdır:

Şemse'd-dîn-i Sîvâsî Hazretlerinin sülâle-i tâhiresinden Sîvâs Müftüsü Şeyh Halil Efendi'nin

.. + + / . + . + / . . +
Ebbedallâhu devletehu ve nusretehu (Ş.46)

3.2. Şiirlerde Kullanılan Kalıplar ve Bahirleri

Mecmuada toplam 102 şiir vardır. Bu şiirlerde farklı bahirlerde 8 ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. Remel bahrinden 4, recez bahrinden 2, hecez, müctes ve mütekarib bahrinde de birer aruz kalıbı tercih edilmiştir. En çok remel bahrinin “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıp toplamda 61 şiirde kullanılmışken bunu 13 adet şiirle recez bahrinden “*müstefilün müstefilün*”

⁷ Bu ifade, 15 beyitten uzun gazeller için kullanılırken (İpekten, 2015: 19) burada kaside için kullanılmıştır. Zira kasidede beyit sayısının azami haddi için bir sınır yoktur. Çok uzun kasidelere “kaside-i mutavvel” denir (Vanlıoğlu, 2001: 564).

müstefîlün müstefîlün kalıbı takip etmektedir. Aşağıdaki tabloda mecmuadaki şiirlerin tamamında kullanılan arzu kalıpları ve bunların bahirleri gösterilmiştir:

Tablo 2. Şiirlerde Kullanılan Kalıplar ve Bahirleri

Şiirlerde Kullanılan Kalıplar ve Bahirleri			
No	Arzu kalıbı	Bahir	Adeti
1	mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün	Hecez	12
2	müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün /-	Recez	13
3	müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün	Recez	8
4	mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	Müctes	1
5	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	Remel	61
6	fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	Remel	4
7	fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	Remel	2
8	fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün	Mütekarib	1
Toplam			102

Tabloda görüldüğü üzere mecmuada yer alan şiirlerde şairler, genel olarak aynı arzu kalıpları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bununla beraber müctes ve mütekarib bahirlerinden sadece birer kalıp kullanılmıştır. Mecmuadaki şiirlerde bu kalıplara kelimeleri uydurmak için zihaf, med, imale gibi aruz uygulamalarının kullanıldığını görmekteyiz.

3.3. Kafiye ve Redif

Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunluğu (86 adeti) beyit şeklinde yazılmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu beyitlerin bir kasideden, gazelden veya başka bir nazım şeklinden alınıp alınmadığını tespit edemediğimiz için (54 ve 92 nolu beyitler hariç) mecmuadaki kafiye ve redif değerlendirmesini en az iki beyit ve üstü olan kaside, kıta ve kıta-ı kebireler üzerinden yaptık. Yaptığımız değerlendirme sonucunda kaside, kıta ve kıta-ı kebiyelerdeki kafiye ve redif durumu hakkındaki değerlendirmemiz aşağıdaki gibidir:

1 ve 5 nolu şiirler tam bir kaside halinde iken 54 ve 92 nolu şiirler ise farklı iki kasidenin tarih beyitleridir.

1 nolu şiir: Redifsiz bir kasidedir ve kafiyesi ise “-în”dir. (Mürdef kafiye)

5 nolu şiir: Redifsiz bir kasidedir ve kafiyesi ise “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

54 nolu şiir: “Üzre” kelime halinde redifli bir kasidedir ve kafiyesi “ân”dır. (Mürdef kafiye)

92 nolu şiir: Redifsiz bir kasidedir ve kafiyesi ise (tahminen) “-âr”dır. (Mürdef kafiye)

Mecmuada 2, 4 ve 102 nolu şiir kıta-ı kebiye ve 3, 6, 20, 24, 25, 41, 47, 83, 86 ve 94 nolu şiirlerde kıta nazım şekliyle yazılmıştır. Bu şiirleri sırayla kafiye redif açısından inceledik.

2 nolu şiir: “Abdulaziz” kelime halinde redifli bir kıta-ı kebiyedir ve kafiyesi “-er”dir. (Mürdef kafiye)

4 nolu şiir: Redifsiz bir kıta-ı kebiyedir ve kafiyesi “-âm”dır. (Mürdef kafiye)

102 nolu şiir: “Han Abdulaziz” kelime halinde redifli kıta-ı kebiyedir ve kafiyesi “-âl”dır. (Mürdef kafiye)

3 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

6 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-âh”dır. (Mürdef kafiye)

20 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-âdü”dür. (Mürdef kafiye)

24 nolu şiir: “oldu Han Abdulaziz” kelime halinde redifli kıtadır ve kafiyesi “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

25 nolu şiir: “ede Mevlâ” kelime halinde redifli bir kıtadır ve kafiyesi “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

41 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-âl”dır. (Mürdef kafiye)

47 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

83 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-ûs”dır. (Mürdef kafiye)

86 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-ân”dır. (Mürdef kafiye)

94 nolu şiir: Redifsiz bir kıtadır ve kafiyesi “-ûs”dır. (Mürdef kafiye)

Görüldüğü gibi mecmuada yer alan kaside ve kıta-ı kebirelerdeki kafiyeler mürekkep kafiyesidir. Yukarıda da görüldüğü gibi bu mürekkep kafiyelerin tamamı mürdef kafiyesidir (Saraç, 2019: 588-589). Redifler ise kelime veya kelime grubu halindedir.

3.4. Dil ve Üslûp

Mecmuadaki 102 şiirin 85’i Türkçe, 12’si Arapça ve 5’i de Farsçayla yazılmıştır. Mülemma bir şiir yoktur. Farklı dilde yazılmış şiirlerin hem okunuşları hem de o dilin alfabesiyle yazılmış orijinal halleri metin kısmında birlikte yazıldı. Ayrıca bu şiirlerin Türkçe anlamları da dipnotlarda gösterildi. Aşağıdaki tabloda bu iki dilde yazılmış şiirlerle ilgili (*şair, şiirin yazıldığı dil, şiir no ve adeti*) bilgileri gösterilmiştir:

Tablo 3. Farklı Dilde Şiir Yazan Şairler ve Şiirleri

Şair	Şiirin Yazıldığı Dil	Şiir No	Şiir Sayısı
‘Askalânî-zâde es-Seyyid Mehemed Efendi	Arapça	76	1
Abdulkadir Nâcî Paşa	Arapça	12, 13	2
Bağdâdî Abdurrahman Nâcim Efendi	Arapça	81,82	2
Ebu’n-Nasr Efendi	Arapça	20, 21	2
Efzûn-zâde Hâlid Efendi	Arapça	73	1
İbrâhîm Kirâme	Arapça	100	1
Mahmûd Vechî Efendi	Arapça	87	1
Nakşibendî es-Seyyid Ahmed Efendi	Arapça	71	1
Sivas Müftüsü Şeyh Halil Efendi	Arapça	46	1
Gaybî Efendi	Farsça	64	1
Kerkükî Hayâlî Efendi	Farsça	92	1
Rızâ Efendi	Farsça	84	1
Şevket Efendi	Farsça	9	1

Şiirler, 19. yüzyılın dil özelliklerini göstermektedir. Sade sayılabilecek bir dil ile yazılmışlardır. Uzun tamlamalara pek rastlanmaz. Genel olarak anlaşılır bir dil şiirlere hâkimdir. Şiirlerin çoğunda farklı şekillerde oluşturulmuş bazı ikilemelere de yer verilmiştir. Bunlara, “*emn ü emân, pîr ü cüvân, bâu u gedâ, tâb u fer, bahr u ber, subh u şâm, mülk ü millet, cüst ü cû...*” örnek olarak verilebilir. Ayrıca şiirlerde “*ser-tâ-ser*” şeklinde yapılmış ikilemeyle beraber “*ikbâl u şân u şevket*” gibi üçlemeye de rastlamaktayız.

Aruz vezninin “*müstefilün müstefilün müstefilün müstefilün*” kalıbında yazılmış şiirlerin birçoğu iç kafiyeli musammat bir kaside, kıta-ı kebire veya beyit (İpekten, 2015: 41) özelliği göstermektedir. Örneğin Ziver Bey’e ait 7 nolu şiir bahsedilen aruz kalıbında yazılmıştır ve musammat bir beyit özelliği göstermektedir:

++ . + / ++ . + / ++ . + / ++ . +
Ziver bu târîh-i vecîz / efvâha oldu kand-rîz
İ'zâz ile 'Abdu'l-'azîz / Han oldu sultân-ı enâm (Ş.7)

Yine Ahmed Cemilî'ye ait şu şiirde de aynı durum söz konusudur:

++ . + / ++ . + / ++ . + / ++ . +
Bu bende lutfun pelîdi / târîh-i tâmin söyledi
'Abdu'l-'azîz Han eyledi / i'zâz u sa'd ile cülûs (Ş.93)

Şiirlerde, günlük hayatta kullanılan “müjdesi dünya değer, binde bir ancak düşer” gibi birkaç ifadeyi örnek olarak aşağıya aldık:

+ . + + / + . + + / + . +
Müjdesi dünyâ değer târîhinin
Dehre sultân oldu Han 'Abdu'l-'azîz (Ş.37)

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Hakkyâ bu resme târîh **binde bir ancak düşer**
Etdi Hak 'Abdu'l-'azîz'i dâver-i rûy-ı zemîn (Ş.63)

Halkın günlük hayatta kullandığı bu ifadelerin yanında şiirlerde “birle” gibi bazı arkaik kelimelerin de kullanıldığını görmekteyiz. Bu “birle” edatı 11, 33, 57 ve 63 nolu şiirlerde kullanılmıştır. Örnek olarak Câzîm'e ait beyti aşağıya aldık:

. + + + / . + + + / . + + + / . + + +
Kulu **Câzîm** cevâhir **birle** tersî' etdi târîhin
Ferahladı serîr-i saltanat 'Abdu'l-'azîz Han'la (Ş.11)

3.5. Muhteva

Tahta yeni çıkmış bir sultana takdim edilen şiirlerde muhteva; Allah'a hamd, sultana övgü ve dua, cülusundan duyulan memnuniyeti arz etmek gibi konuları etrafında şekillenmiştir. Sultan'ın tahta geçişini dört gözle bekleyen Müslüman halk, bunu ihsan eden Allah'a şükredip sevinmiştir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Çâr-ı çeşm-i intizâr idi 'umûm-ı müslimîn
Hamdu lillâh oldular lutf-ı kudûmüyle be-kâm (Ş.4/9)

Şair, sadece Sultan'ın tahta çıkışı için Allah'a şükretmez, ayrıca böyle bir Sultan'a yakışır bir şiir yazmayı ihsan ettiği için de şükürünü dile getirir:

++ . + / ++ . + / ++ . + / ++ . +
Târîh için çok cüst [ü] cû etdim **Sa'îdâ** mû-be-mû
El-hamdulillâh oldu bu ilhâm Rabb-i Müste'ân (Ş.3/1)

Örneklerde şairlerin Allah'a, Abdulaziz'i İslam'a sığınak ettiği için duyulan sevinç halini “bârekallah” kelimesiyle ifade ettiği görülmektedir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
Bâreka'llâh şâdumân etdi bizi Rabb [u] İlâh
Kıldı Han 'Abdu'l-'azîz'i ehl-i İslâm'a penâh (Ş.6/1)

Tahta Abdulaziz gibi bir sultanı çıkarmasından dolayı Allah'a hamd eden şairler daha sonra yeni sultana övgüler dizmeye başlar. Örneğin, şair Lebîb kasidesinin ilk beyitlerinden itibaren Sultan'ı şu sıfatlarla övmektedir:

+. +. + / +. +. + / +. +. + / +. +. +
 'Iyd eyledi her hâs u 'âm mesrûrdur cümle enâm
 Hâtırları kıldı be-kâm **ihşân-ı Rabbü'l-'âlemîn**

Şâhenşeh-i vâlâ-himem hâkân-ı medûhü's-şiyem
Dâd-âver-i sâhib-kerem kehf ü melâz-ı mü'minîn

Fer verdi dîn ü devlete ârâyiş oldu şevkete
 Zâtıdır işbu ümmete **lutf-ı Hudâvend-i Mu'în**

Yardımcısı subh u mesâ ilhâm u 'avn-ı Kibriyâ
Bünyân-ı şer '-i Mustafâ kanûnuna hısn-ı hasîn (Ş.1/4-7)

Cevdet Efendi, Abdulaziz'in doğu ve batıda hikmetli işler yapan hükümdarlığını dini yönüyle beraber ele alırken devamında kara ve deniz (ehlinin sığınağı ve) hâkimi olarak da zikretmektedir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
 Şark u garba hükm-i hikmet-sâzını kıldı revân
 Pâdişâh-ı dîn penâh-ı bahr u ber 'Abdu'l-'azîz (Ş.2/5)

İrfan Bey ise Sultan'ın Müslümanlara imam olma tarafına dikkat çekmektedir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
 Bang-ı tekbîr ile **'İrfân** söyledim târîhini
Müslimîne müjde Han 'Abdu'l-'azîz oldu **imâm** (Ş.4/14)

Reca'i Efendi, insan ve cinlerin imamı olan Sultan'ı, Allah'ın dini kuvvetlendirmek için yarattığını, kıyamet günü cemâlini görenlerin de onun Osmanlı sülalesinin "özü, çekirdeği" olduğunu hemen anlayacaklarını söylemektedir:

+ . + + / + . + + / + . + + / + . +
 Hamdu lillâh hazret-i 'Abdu'l-'azîz Han'dır olan
 Zîb-i evreng-i hilâfet **müktedâ-yı ins ü cân**

Zâtını te'yîd-i dîn etmek için halk eylemiş
 Şüphesiz Hallâk-ı bî-çûn-ı zemîn ü âsumân

Yevm-i ba'isde cemâl-i bâ-kemâlin hep gören
 Dediler hakkâ bu şehdir **zübde-i 'Osmâniyân** (Ş.5/1-2,8)

Bunların yanında Sultan Abdulaziz şiirlerde, "âlemin şâhı, dâver-i rûy-ı zemîn, ehl-i İslâm'a sığınak, emîrül-mü'minîn, han-ı cihân-pîrâ, pâdişâh-ı dâd-peymâ, pâdişâh-ı devrân, pâdişâh-ı müslimîn, sultân-ı âlem, sultân-ı celîl, sultân-ı cihân, sultân-ı ekvân, sultân-ı enâm, sultân-ı güzîn, sultân-ı me'âlî, sultân-ı selâtîn-i cihân, sultân-ı zamân, şâhenşâh, şâh-ı devrân, şâh-ı şâhân, şehensâh-ı ümem, şehensâh-ı zamân" gibi sıfatlarla da anılmaktadır.

Mecmuada yer alan birçok şiirde şairler, Allah'a hamd ve Sultan'a övgünün devamında şiirlerini dua ile bitirmişlerdir. Bu dualar genel olarak "Allah'ın yardımının sultan ile beraber olması, Sultan'ın adaletinin gölgesinde memleketin düzene kavuşması, Sultan'ın ömrünün uzun olması, bütün

problemlerini Allah'ın kolayca çözmesi, saadet ve zaferinin daim olması vb.” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Şair Muhtar Efendi, her namazında Sultan'a dualar ettiğini belirtir:

++ . + / ++ . + / ++ . + / ++ . +

Evkât-ı hamse içre Muhtâr eylerim **ed'iyesin**

'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı selâtîn-i cihân

(Ş.32)

3.6. Mecmuada Yer Alan Şairler

Mecmuada müellif, dönemin şura ve devlet ricalinden 89 ismin Sultan Abdulaziz'e sundukları 102 şiiri derlemiştir. Bu şairlerin tamamı ve mecmuadan edindiğimiz bilgiler ışığında meslek, nesep ve memleketleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Mecmuada Yer Alan Şairler

No	Şairler	Meslek / Nesep / Memleket	Şiir No
1	Abdulkadir Nâcî Paşa	Mîr-i Mirân Kirâmından	12, 13
2	Ahmed Cemîlî Efendi	Mâlîye Ketebesi	93
3	Ahmed Dede Efendi	Yenikapı Mevlevîhânesi Neyzenbaşı	91
4	Âsım Nedîm Bey	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından	34, 35
5	Askalânîzâde es-Seyyid Mehemed Efendi	Tersâne-i Zindân Mescid-i Şerîfi İmamı	76
6	Aynîzâde Gâlip Efendi	Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî Mühimme Nüvîsânından	28
7	Bağdâdî Abdurrahman Nâcim Efendi	Bağdatlı	81,82,83
8	Bayrâm Efendi	Mekke-i Mükerrreme Mücâvirlerinden	86
9	Burhaneddin Efendi	Mektûbî-i Ser-askerî Hulefâsından	53
10	Cabbârzâde Sâdık Bey	Cabbârzâde	54
11	Câzim Efendi	Şâm-ı Şerîf Muhasebecisi	11
12	Celaleddin Bey	Recâ'î Efendi'nin oğlu	57
13	Cemîlî Efendi	Hâzine-i Hassa-ı Şâhâne Mektûp Halifesi	30
14	Cevdet Efendi	Devlet-i Aliyye Vakanüvisi	2
15	Cevrî Efendi	Diyarbakır Bölgesinde Görevli Binbaşı	85
16	Çehârşenbevîzâde Sâ'id Efendi	İstanbul Pâyelilerinden	3
17	Diyârbekrî Hamdî Efendi	Diyarbakırlı	97
18	Diyârbekrî Rıf'ât Efendi	Talebe-i Umûmiyeden	98
19	Ebû'n-Nasr Efendi	Halvetiye Meşâyihından	20, 21
20	Edremî Seyyid Ahmed Niyâzî	Edremitli	89
21	Efzûnzâde Hâlid Efendi	Müderres	73
22	Emîn Âsîf Efendi	Müderres	50, 51
23	Es'âd Efendi	Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından	15
24	Fedâ Efendi	Mekteb-i Ma'ârif-i Adliye Fârisî Hocası	43
25	Gâlip Bey	Tırnova Kaymakamı	42
26	Gâlip Bey	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından ve Mekteb-i Mülkiye Şakirdi	45
27	Gaybî Efendi	?	64
28	Hacı Ahmed Efendi	Recâ'î Efendi İmamı	63
29	Hâcî Emîn Bey	Edirne Kadısı	19
30	Hacı Şükrî Efendi	Doğancılarda Safvet Efendi Şeyhi	69
31	Hakkî Efendi	Meclis-i Vâlâ Mazbata Odası Hulefâsından	62
32	Hâlid Efendîzâde Halet Bey	Mektûbî-i Hâriciye Hulefâsından Mâlîye Nâzır-ı Esbak	38, 39
33	Hâlid Fâhir Efendi	Nizâmîye Tahrîrât Müdürü	23
34	Halîl Hâlid Bey	Yemen Mutasarrıfzâde	58
35	Halîl Rıf'ât Efendi	Şehremâneti Tahrîrât Ketebesinden	95
36	Havri Efendi	Karântinehâne Kitâbetinden Emekli Hoca	47,48,49
37	Hayrî Efendi	Bâb-ı Âlî Duâcısı	31
38	Hâzım Efendi	Müderres	72
39	Hoca Ref'et Efendi	Hoca	77
40	Hürşîd Efendi	Mektûbî-i Sadâret Odasından Meclis-i Vâlâ Mümeyyizi	26
41	İbrâhîm Kirâme (Senîh)	Tercüme Odası Hulefâsından (Midilli'de Sürgün)	100
42	İrfân Bey	Meclis-i Vâlâ A'zâsı	40, 41

43	İsmâ'îl Reşâd Efendi	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından	67
44	İzzet Efendi	İstanbul Bâb Mahkemesinden	88
45	Kadrî Efendi	Farsça ve Ta'lik Hocası	68
46	Kemâl Nâmık Bey	Tercüme Odası Hulefâsından	40
47	Kerkükî Hayâlî Efendi	Kerküklü	92
48	Kudret Bey	Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından	17
49	Latîf Efendi	Tanzîmât Kalemi Hulefâsından	61
50	Lebîb Efendi	Takvîm-hâne-i Âmire Nâzırı	1
51	Lutfî Efendi	Takvîm-i Vakâyı' Musahhihi	29
52	Mahmûd Pertev Bey	Mektûbî-i Hâriciye Hulefâsından	36, 37
53	Mahmûd Vechî Efendi	?	87
54	Mehemmed Sa'îd Efendi	Kürdistân eyâleti Yazı İşleri Müdürü	90
55	Mehemmed Sâlim Efendi	Müderres	74
56	Mustafâ Tâlip Efendi	Mostar Fırka-ı Askeriye Tahrîrât Ketebesinden	55
57	Nâşir Efendi	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından	59
58	Osmân Nûrî Efendi	Serhâmil-i Livâ-yı sa'âdet	79
59	Osmân Râ'if Efendi	Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından	14
60	Osmân Sîret Efendi	Mektûbî-i Evkaf-ı Hümâyûn Ketebesinden	70
61	Ömer Meylî Bey	Hazîne-i Evrak Ketebesinden	65
62	Recâ'î Efendi	Takvîm-hâne-i Âmire Nâzırı	6
63	Rıfât Efendi	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından	66
64	Rıza Efendi	?	84
65	Sa'îd Efendi	Farsça Hocası	75
66	Salahaddîn Bey	Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından	18
67	Savfet Efendi	Şair	24, 25
68	Senîh	Sair	101, 102
69	Seyyid Ahmed Efendi	Kemâlzâde Nakşibendî	7
70	Sırrî Efendi	Meclis-i Ma'ârif-i Umûmiye A'zâsı	22
71	Sîret Efendi	Teşrîfât-ı Hümâyûn Ser-halifesi	10
72	Subhî Efendi	Nüvvâb	94
73	Süleymân Sırrî Efendi	Enderûn-ı Hümâyûndan	80
74	Şeref Efendi	Muhtâr Reşîd'in Mühürdârı	44
75	Şerîfî Efendi	Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından	16
76	Şevket Efendi	Der-sa'âdet-i Edirne-i Hümâyûn Muhasebecisi	9
77	Şeyh Halîl Efendi	Sivas Müftüsü	46
78	Şeyh Mahmûd Rûşen Efendi	Hiz. Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî Seccâdenişini	6
79	Şeyh Muhtâr Efendi	Sihhiyecizâde	32
80	Şeyh Sa'îd	Şeyh	60
81	Şihâb Efendi	Merhûm Pertev Paşa'nın Oğlu	8
82	Tâhir Bey	Burûsa Tahrîriye Odası Mümeyyiz-i Evveli	56
83	Tâhir Efendi	Mektûbî-i Ser-askerî Hulefâsından	52
84	Tevfik Bey	Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından Mekteb-i Mülkiye İnşâ Hocası	27
85	Tırnakcızâde Zîver Bey	Haremeyn-i Muhteremeyn Pâyelilerinden	7
86	Trabzonî Âgâh Efendi	Talebe-i Umûmiyeden	99
87	Yahyâ Hakkî Efendi	?	96
88	Yusûf Âgâh Efendi	Müderresin-i Kirâmdan	33
89	Zilelî Ahmed Efendi	Dârulmuallimîn Talebesi	78

Yukarıdaki tabloya dikkat edildiğinde şiirlerini Sultan'a arz eden şairlerin, buldukları mevkilerin geniş bir yelpazede şekillendiğini görmekteyiz. Bu yelpazede na'ipten Farsça hocasına, cami imamından müftüye, müderristen talebeyle, binbaşından bir şeyhe kadar farklı meşrep ve meslekte şairlerle karşı karşıya gelmekteyiz. Ancak ağırlıklı olarak şiirlerin katipler tarafından sunulduğu anlaşılmaktadır. Bu mevkilerin farklılığı toplumun her kesiminde, Abdulaziz'in tahta çıkılmasından dolayı duyulan mutluluğun bir göstergesi olduğu düşünülebilir. Yukarıda ismi geçen şuaranın ekseriyeti İstanbul'da ikamet ederken birkaçı da (Mekke-i Mükerrrem'e mücavirlerinden Bayram Efendi, Tırnova Kaymakamı ve Sivas Müftüsü Şeyh Halil Efendi gibi) İstanbul dışında bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında

mecmuadaki 4 şair hakkında mevki, nesep veya memleket olarak hiçbir açıklamanın olmadığı görülecektir. Bunlar: Gaybî Efendi, Mahmud Vechî Efendi, Rıza Efendi ve Yahya Hakkı Efendi'dir. Her ne kadar 89 şairden bahsedilse de mecmuanın sonunda “*Bunlardan mâ-'adâ takdîm olunmuş olan tevârih 'aded[i] 41*” şeklinde müellifin bir notu daha vardır. Bu da buraya alınmamış 41 adet tarih şiirinin varlığına işaret etmektedir. Elimizdeki 102 şiirin üzerine 41 adeti de eklersek toplamda 143 adet tarih manzumesinin Sultan Abdulaziz'in cülusu için söylediğini belirtebiliriz.

3.7. Nüshanın tavsifi

TTK Kütüphanesinde, Y/0347 demirbaş numarasıyla kayıtlı mecmua toplamda 8 varaktır. İlk ve son varanın “a yüzü” boştur. Şiirler siyah mürekkeple, başlık ve tarihler ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her sayfa iki sütundan meydana gelip ortalama 18 satırdan oluşmaktadır.

Müellifi belli olmamakla beraber istinsah tarihi de yoktur. Ancak mecmuada yer alan son tarih H. 1278 / M. 1861-1862 olması sebebiyle bu tarihte veya bu tarihten sonra yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Bununla beraber 4a sayfasında Lutfî Efendi'ye ait olan 29 nolu şiir için bir derkenar yazılıdır. Bu derkenarda “*El-yevm vak'a-nüvis-i devlet-i 'aliyye olan müşârün-ileyh Lutfî Efendi'nin işbu bin üç yüz iki târîhinde tab' etdirdiği dîvânçesinde sehve mebnî yazıldığı anlaşılan târîh âtîde yazıldığı vech-ile görülmüşdür*” şeklinde bir düzeltme notu yazılıdır. Buradaki dipnotta Lutfî'nin divançesinin tabedildiği H. 1302 (M. 1884-1885) yılı yazılıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi mecmuada en son tarih H.1278 tarihi olduğuna göre bu der-kenarda yazılı tarih sadece bu şiir için yapılan ve divançenin basımından sonra şiirdeki hatanın fark edilip düzeltildiğini işaret eden bir nottur. Yani bu mecmuanın telif tarihi buradaki tarihin çok öncesindedir.

4. Sonuç

Osmanlı sultanlarının tahta çıkışları münasebetiyle yazılan manzum ve mensur eserlere de “cülusiye” ifadesi kullanılmaktadır. 25 Haziran 1861 yılında Osmanlı devletinin 32. sultanı olarak tahta çıkan Sultan Abdulaziz için dönemin 89 şairi, bu olay münasebetiyle 102 tarih şiiri yazmışlardır. Bu şiirlerde hem yeni sultanın padişahlığı tebrik edilmiş hem de duyulan sevinç ortaya konmuştur. Bu şairler içinde Lebîb, Safvet gibi dönemin önemli şairleri olmakla beraber talebelerden kaymakamlara, imamlardan katiplere geniş bir şair kadrosu karşımıza çıkmaktadır.

Bu şiirlerin içinde yer aldığı mecmua ise TTK Kütüphanesinde Y/0347 demirbaş numarasıyla kayıtlı müellifi belli olmayan bir mecmuadır. Bu eserde derlenen şiirler, 19. yy. Osmanlı Türkçesinin özelliklerini göstermenin yanında “birle” gibi arkaik kelimelere de rastlanabilen metinlerdir. Müellifin mecmuanın sonundaki ifadesine göre Sultan'a arz edilen 102 şiire ek olarak 41 şiirin daha sunulduğunu öğrenmekteyiz.

Mecmuadaki 21, 41, 71 ve 81 nolu şiirlerin tarih düşülen mısralarında ayetlerden iktibaslar yapıldığını görmekteyiz. Ebu'n-Nasr Efendi'ye ait 21 nolu şiirin tarih düşülen mısrasında Fetih suresinin ilk ayetinden⁸ alıntı yapılmıştır. Yine Kemâl Namık Bey'in 41 nolu şiirinde Rum suresi 4. ayetten⁹, Seyyit

⁸ Fetih 48/1: “Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik.” (Altuntaş, Şahin, 2011: 566)

⁹ Rum 30/4: “O gün Allah'ın (Rumlara) zafer vermesiyle mü'minler sevinecektir.” (Altuntaş, Şahin, 2011: 445)

Ahmed Efendi'nin 71 nolu şiirinde Saf suresi 13. ayetten¹⁰ ve son olarak Abdurrahman Nacim Efendi'nin 81 nolu şiirinde ise İbrahim suresi 47. ayetle¹¹ ve Al-i İmran suresi 4. ayetten¹² iktibaslar yapılmıştır.

Mecmuada şairlerin Sultan'ın tahta çıkışını tespit ve tebrik maksadıyla tarih düşürürken hüner göstermek amacıyla birçok kelime ve harf oyunlarına da başvurduklarını görmekteyiz. Örnek olarak Hakkı Efendi'ye ait 62 nolu şiirde, tarih düşülen mısra hesaplandığı zaman çıkan yıl H. 1278'dir. Beytin altında ise yıl olarak H. 1277 yazılıdır. Ancak ilk mısraya dikkat edilirse "binde bir ancak düşer" şeklinde bir ifade vardır. Bu ifade, hesaplamada çıkan tarihten "1" düşülünce istenilen tarihin elde edileceğine işaret etmektedir. Bunun yanında bazı tarihlerin de hesaplandığında Sultan'ın cülus tarihinden eksik veya fazla çıktığını görmekteyiz. Bunlar 24 (H.1240), 52 (H.1280), 53 (H. 1275) ve 67 nolu (H. 1256) şiirlerdir. Mecmuadaki bu şiirlerde, tahta çıkış tarihini verecek şekilde, tarih mısralarında herhangi bir ekleme veya çıkarma durumuna işaret eden bir kelime oyunu söz konusu değildir. Bu şiirlerdeki tarihlerin fazla veya eksik çıkması durumunu açıklayıcı olabileceğini düşündüğümüz, 29 nolu şiirde yapılan tashih işlemi dikkat çekicidir. Şöyle ki 29 nolu şiirin derkenarında bu şiirle alakalı bir düzeltme notu yer almaktadır. Bu notta müellif, Vakanüvis Lutfi Efendi'ye ait şiirdeki yaptığı tashihten bahsetmektedir. Yapılan bu düzeltmeden sonra hem kullanılan kalıp şiire uymakta hem de tarih doğru çıkmaktadır. Yukarıda bahsedilen şiirlerin eksik veya fazla çıkan tarihleri için de böyle bir düzeltme gerekebilir. Zira derleyici, mecmuadaki şiirleri -ulaşabildiyse- bizzat şairlerinden ya da -varsa- divan veya divançelerinden kontrol edip doğruluklarını tespit etmiş midir bilemiyoruz. Derlemenin 4a sayfasındaki yazılan derkenara istinaden bildiğimiz tek şey, bu tashihin sadece 29 nolu şiir için yapılmış olduğudur. O halde muhtemeldir ki yukarıda bahsi geçen şiirler (24, 52, 53 ve 67 nolu şiirler) için de (29 nolu şiirde olduğu gibi) bir tashih gerekmektedir.

Mecmuada şiirlerin büyük bir kısmı Türkçe ile yazılmışken Arapça ve Farsça ile yazılmış şiirler de mevcuttur. Derlenen şiirlerin ekserisinde aruzun remel bahrindeki "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbı kullanılmıştır. İkinci sırada ise recez bahrindeki "müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün" kalıbı, üçüncü sırada ise hecez bahrindeki "mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün" kalıbı tercih edilmiştir. Bunlardan başka bahir ve kalıpla yazılmış şiirler de mecmuada yer almaktadır.

Sultan Abdulaziz şiirlerde, "âlemin şâhı, ehl-i İslâm'a sığınak, emîrül-mü'minîn, han-ı cihân-pîrâ, pâdişâh-ı dâd-peymâ, sultân-ı âlem, sultân-ı güzîn, sultân-ı zamân, şâhenşâh, şâh-ı devrân, şehensâh-ı zamân..." gibi sıfatlarla vasıflandırılmıştır. Mecmuadaki birçok şiir, Allah'a hamd ve Sultan'a övgünün devamında dua ile bitmektedir.

Mecmuada bazı şairlerin aynı mısra üzerinden tarih düşürdüklerini görmekteyiz. Şöyle ki olayın gerçekleştiği yıl için harflerin ebced değerlerini dikkate alan şairler, aşağı yukarı aynı harf ve kelimeler etrafında dönerek benzer kelimeleri şiirlerinde kullanmışlardır. Ancak 7, 16 ve 28 nolu şiirlerde bu benzerlik mısra boyutuna kadar çıkmıştır. Zira bu üç şiirde de tarih düşürülen mısra, "İzâz ile 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı enâm" şeklindedir. Bunların yanında 31 nolu şiirde ise şair, aynı kelimeleri

¹⁰ Saf 61/13: "Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih." (Altuntaş, Şahin, 2011: 621)

¹¹ Al-i İmran 3/4: "Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Altuntaş, Şahin, 2011: 59)

¹² İbrahim 14/47: "Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Altuntaş, Şahin, 2011: 279)

mısrada farklı biçimde sıralamıştır: “ ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu i’zâz ile sultân-ı enâm”. Bu şairler birbirlerinin şiirlerini görüp benzerini mi yazmışlardır yoksa sadece bir tevafuk mudur bilemiyoruz. Yine 96 ve 99 nolu şiirlerde de tarih mısraları “Müjde kim ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu sultân-ı zamân” şeklinde aynıdır. Ancak bu kelime benzerliklerinin çoğunlukla tarih düşürülen mısralar üzerinde oluşu, bu tarz şiirlerde şuaranın vakayı tespit ederken hesaplamayı belli kelimeler etrafında şekillendirmek zorunda kaldıkları durumu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

5. Metin

1b

Beduh

Cülûs-ı hümâyûn-ı şeref-meşhûn-ı hazret-i pâdîşâhînin tehniyet ü tes’îdini manzûmen ba’z-ı bende-gân u dâ’iyân-ı saltanat-ı seniyye ile sâ’ir suhan-sencânın bi’t-tanzîm takdîm eylemiş oldukları tevârîhden ba’zıları kasîdeyle berâber ve ba’zılarının yalnız târîh beyitleri sebt ü terkîm olunmuşdur.

1. **Takvîm-hâne-i ‘Âmire Nâzırı ‘Utûfetlü Lebîb Efendi Hazretlerinin [müstef ‘ilün / müstef ‘ilün / müstef ‘ilün / müstef ‘ilün]**

- 1 Tenvîr etdi ‘âlemi pertevlenip hûrşîd-i dîn
Kıldı ihâta sû-be-sû âfâkı envâr-ı mübîn
- 2 ‘Ayn-ı bihişt oldı cihân her cânibi emn ü emân
Bâğ-ı İrem’den nev-nişân vermekdedir rûy-ı zemîn
- 3 Def oldu gitdi gam keder dünyâ yüzünden ser-tâ-ser
Eyler ise bülbül eder gülzârda savt-ı hazîn
- 4 ‘İyd eyledi her hâs u ‘âm mesrûrdur cümle enâm
Hâtırları kıldı be-kâm ihsân-ı Rabbü’l-‘âlemîn
- 5 Şâhenşeh-i vâlâ-himem hâkân-ı medûhü’ş-şiyem
Dâd-âver-i sâhib-kerem kehf ü melâz-ı mü’minîn
- 6 Fer verdi dîn ü devlete ârâyiş oldu şevkete
Zâtıdır işbu ümmete lutf-ı Hudâvend-i Mu’în
- 7 Yardımcısı subh u mesâ ilhâm u ‘avn-ı Kibriyâ
Bünyân-ı şer’-i Mustafâ kanûnuna hısn-ı hasîn
- 8 Her âferîde şâdumân bay u gedâ pîr ü cüvân
Ez-cümle ‘abd-ı nâ-tüvân ahkar-ı **Lebîb** kemterîn

Etsin Hudâ ol hazreti envâ'-ı tevfiğe karîn

- 10 Bir mısra' ile müjde-rîz olmakda târîh-i vecîz
Bu demde Han 'Abdu'l-'azîz oldu imâm-ı müslimîn¹³
بو دمه خان عبدالعزيز اولدی امام المسلمین [Sene H.] 1277 [M. 1861]

**2. Vak'a-nüvîs-i Devlet-i 'Aliyye Faziletlü Cevdet Efendi Hazretlerinin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**

- 1 Taht-ı 'âlî baht-ı 'Osmânî'yi teşrîf eyleyip
Devlete verdi yeniden tâb u fer 'Abdu'l-'azîz
- 2 Mesned-ârâ-yı hilâfet âb-ı rûy-ı saltanat
Hazret-i hâkân-ı memdûhu's-siyer 'Abdu'l-'azîz
- 3 Makdem-i sa'd-ile baht-ı tahtı bî-dâr eyledi
Dâver-i sâhib-kıran-ı dâd-ger 'Abdu'l-'azîz
- 4 İşte ümîd-i terakkî şimdi geldi devlete
Tâze cân verdi cihâna ser-te-ser 'Abdu'l-'azîz

- 2a** 5 Şark u garba hükm-i hikmet-sâzımı kıldı revân
Pâdişâh-ı dîn penâh-ı bahr u ber 'Abdu'l-'azîz

- 6 **Cevdetâ** tenvîr eder âfâkı bu târîh-i tâm
Verdi evreng-i cihândârîye fer 'Abdu'l-'azîz
ویردی اورنگ جهانداریه فر عبدالعزيز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

**3. İstânbûl Pâyelülerinden Çehâr-şenbevî-zâde Faziletlü
Sa'îd Efendi Hazretlerinin
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]**

- 1 Târîh için çok cüst [ü] cû etdim **Sa'îdâ** mû-be-mû
El-hamdulillâh oldu bu ilhâm Rabb-i Müste'ân
- 2 Neşr oldu gün-i ser-te-ser gâ'ib erenler dediler
'Abdu'l-'azîz-i kâmver oldu şehenşâh-ı zamân
عبدالعزيز كامور اولدی شهنشاہ زمان [Sene H.] 1277 [M. 1861]

¹³ Mısradaki tarih tam çıkması için Arapça harf-i tarifile yapılan "imâmü'l-müslimîn" tamlaması, Farsça "imâm-ı müslimîn" şeklinde alınmıştır.

**4. Meclîs-i Vâlâ A'zâsından Sa'âdetlü İrfân Beg Efendi Hazretlerinin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**

- 1 Taht-ı 'âlî baht-ı 'Osmânî ki gerdûn-pâyedir
Ol sebeble eyledi te'yîd-i dîn Rabbü'l-enâm
- 2 Sâhib-i zî-şândır bâb-ı garânın¹⁴ fâtihi
Eylediler iktifâ ol esere evlâd kirâm
- 3 Oldular bunca fütûhâta muvaffak 'adl ile
Olmadı seyf-i cihâd anlarda mevzû'-ı niyâm
- 4 Hıdmet-i Beytü'l-harâm u hücre-i fahr-i rusûl
Anlara tevfiik buy(u)ruldu berây-ı hitâm
- 5 Hak emânâtı o nesl-i pâke teslim eyleyüp
Oldular 'unvân-ı bâlâ-yı hilâfetle be-nâm
- 6 Mülk-i mürüvete kemâl şevket ü iclâl ile
Kıldılar neşr-i 'adâlet ol selâtîn-i 'izâm
- 7 Şimdi nevbet hazret-i 'Abdu'l-'azîz Han'a gelip
Eyledi yümn ile ol taht-ı bülend üzre kıyâm
- 8 Âl-i 'Osmân'dan otuz ikinci şâhensâhdır
Eylesin Hak haşre dek ol hânümâmı ber-devâm
- 9 Çâr-ı çeşm-i intizâr idi 'umûm-ı müslimîn
Hamdu lillâh oldular lutf-ı kudûmüyle be-kâm
- 10 Ser-ced¹⁵-i nûr-ı cebîn-âsâ cemâlinden 'ayân
Müstebân her hâl ü kârından hulûs u sıdk-ı tâm
- 11 Mahfer-i rûy-ı zemîndir böyle sultân-ı asîl
Eyler erbâb-ı revîyyet tehniyet her subh u şâm
- 12 Eylesin tevfiikini yâver Hudâ her kârda
Sâye-i 'adlinde bulsun mülk ü millet intizâm

Sayt-ı 'adl-ile cihân dolsun ilâ yevmü'l-kıyâm

- 14 Bang-ı tekbîr ile **İrfân** söyledim târîhini
Müslimîne müjde Han 'Abdu'l-'azîz oldu imâm
مسلمينه مزده خان عبدالعزيز اولدى امام [Sene H.] 1277 [M. 1861]
5. **Takvîm-hâne-i 'Âmire Nâzırı Sâbık Sa'âdetlü
Recâ'î Efendi Hazretlerinin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**
- 1 Hamdu lillâh hazret-i 'Abdu'l-'azîz Han'dır olan
Zîb-i evreng-i hilâfet müktedâ-yı ins ü cân
- 2 Zâtını te'yîd-i dîn etmek için halk eylemiş
Şüphesiz Hallâk-ı bî-çûn-ı zemîn ü âsumân
- 3 Etmede her kârda şer'-i şerîfe ittibâ'
Her umûrun eylemiş tevfik Rabb-i Müste'ân
- 4 Niyet-i şâhânesi âsâyiş-i halk olduğun
Eyledi hatt-ı hümâyûnunda izâhen beyân
- 5 Hem dahı ıslâh-ı mülk ü millete ma'tûfdur
Himmat-i şâhânesi olur muvaffak bî-gümân
- 6 Eyledi zi'l-hiccede taht-ı hümâyûna cülûs
Hak budur kim 'ıyd-ı ber bâlâ-yı 'ıyd etdi cihân
- 7 'ıyd-ı adhâ haftası ol mihr-i evc-i saltanat
Zulmet-i ekdârı mahv etdi olup tâbiş-feşân
- 8 Yevm-i ba'isde cemâl-i bâ-kemâlin hep gören
Dediler hakkâ bu şehdir zübde-i 'Osmâniyân
- 9 Hâmi-i şer'-i Peyember mâhî-i zulm-i eşer
Olduğu işte 'ayânen cebhesinde müstebân
- 10 Hak te'âlâ 'ömrünü ikbâlini efzûn edip
Tâ kıvâmet sâvesin diinvâva kılısın sâvehân

- 11 Ol şehinşâhın cülûsuna kemâl-i şevk ile
Başlayınca nazm-ı târîh etmege nazm-ı oran
- 12 Söyledim ben de **Recâî** bu iki târîh-i tâm
Birisi ma‘nen biridir lafzen ü ma‘nen ‘ayân
- 13 Müjde kim ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu sultân-ı zamân
مژده کیم عبدالعزیز خان اولدی سلطان زمان [Sene H.] 1277 [M. 1861]
İki yüz yetmiş yedide eyledi hükmün revân
ایکی یوز یتمیش یدیله ایلدی حکمن روان [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 6. Hazret-i ‘Azîz Mahmûd-ı Hüdâyî Kuddise Sırrıhu’s-sâmî Üstâz-ı ‘Aliyyesi
Seccâde-nişîni Şehâdetlü eş-Şeyh Mahmûd Rûşen Efendi’nin
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]**
- 1 Bâreka’llâh şâdumân etdi bizi Rabb [u] Îlâh
Kıldı Han ‘Abdu’l-‘azîz’i ehl-i İslâm’a penâh
- 3a** 2 Geldi bir târîh-i cevher **Şeyh Rûşen** kıl du‘â
Hak muvaffak ede Han ‘Abdu’l-‘azîz’im oldu şâh
حق موفق ایله خان عبدالعزیزم اولدی شاه [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 7. Haremeyn-i Muhteremeyn Pâyelülerinden Tırnakçı-zâde Faziletlü
Zîver Beg Efendi’nin
[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]**
- 1 **Zîver** bu târîh-i vecîz evvâha oldu kand-rîz
İ‘zâz ile ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu sultân-ı enâm
اعزاز ایله عبدالعزیز خان اولدی سلطان انام [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 8. Merhûm Pertev Paşa-zâde Sa‘âdetlü Şihâb Beg Efendi’nin
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]**
- 1 Ber düşürdüm ben de bu târîh-i ra’nâyı **Şihâb**
‘Avnla sultân-ı cihâna_ oldu Han ‘Abdu’l-‘azîz
عونله سلطان جهانله اولدی خان عبدالعزیز [Sene H.] 1277¹⁶ [M. 1861]

¹⁶ Mısradaki tarih 1278 çıkmaktadır. Ancak ilk mısradaki yer alan “ber târîh” ibaresindeki “ber” ile “bir”in imla olarak aynı oluşu dikkate alınarak “1” sayısı 1278’den çıkartılarak istenilen rakama ulaşılr.

Şevket Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Ez-dil 'ahdem-i ber-âmed **Şevketâ** târîh-i în

Bâreka'llâh şod emîrû'l-mü'minîn 'Abdu'l-'azîz¹⁷

از دل عهدم بر آمد شوکتا تاریخ این

بارکالله شد امیر المؤمنین عبدالعزیز

[Sene H.] 1277¹⁸ [M. 1861]

10. Teşrîfât-ı Hümâyûn Ser-halîfesi Sa'âdetlü Sîret Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Câlis-i evreng-i şâhî olduğuna **Seyfiyâ**

Tâm târîh ister isen var ricâlû'l-gayba sor

تام تاریخ استراییسک وار رجال الغیبه صور

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

11. Şâm-ı Şerîf Muhasebecisi Sa'âdetlü Câzim Efendi'nin

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

1 Kulu **Câzim** cevâhir birle tersî' etdi târîhin

Ferahlandı serîr-i saltanat 'Abdu'l-'azîz Han'la

فرحندی سریر سلطنت عبدالعزیز خانله

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

12. Mîr-i Mîrân Kirâmından Sa'âdetlü 'Abdu'l-kâdir Nâcî Paşa'nın

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 'Abdu'l-'azîzü li-melikü vârisü merahan

Vâfeka melikü semâ edhâ berînih¹⁹

عبدالعزیز لملک وارث مرحاً

وافق ملک سما اضحی برینه

[Sene H.] 1277²⁰ [M. 1861]

Bu dahı

13. [fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Ve de'â **Nâcî** li'l-kabûlü mâ'e bihi

Târîhihü bi-te'âdudin vatera elfinâ²¹

ودعاء ناجی للقبول ماء به

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

تاریخه بتعاضدٍ وطرالفنا

[Sene H.] 1277²² [M. 1861]

¹⁷ Ey Şevket! Bu tarih şiiri, gönlümden çıkan bir ahittir. Ne güzel, Abdülaziz müminlerin emiri oldu!

¹⁸ Tarih 1272 çıkmaktadır. Ancak beytin ilk mısrasında tarih şiirinin gönülden çıkan bir söz olduğu belirtilir. Söz çıkması için nefes gerekir. Nefes de "güzel he" olarak düşünülürse ve 1272 tarihine "güzel he"nin ebced karşılığı olan "5" sayısı eklenirse tarih 1277 olur.

¹⁹ Abdülaziz, hükümdarlığa varis olduğu için sevinçlidir. Kolaylıkla semaya da hükmetmeye muvaffak oldu.

²⁰ Tarih için mısra da sadece "melikü semâ edhâ berînih" kısmı hesaplanacaktır.

²¹ Nâcî, senin kabul edilmiş duan tarihin isteği ile karşılıklı olarak uyum içindedir.

²² Tarih için mısra da sadece "bi-te'âdudin" kelimesi hesaplanacaktır.

**14. Emrî-i Dîvân-ı Hümâyûn Hulefâsından ‘İzzetlü
‘Osmân Râ‘if Efendi’nin**

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Çâkerî Râ‘if dedi târîh-i tâmin şükr-ile
Mâlikü’l-mülk ‘izz ile ‘Abdu’l-‘azîz’i etdi şâh

مالك الملك عزايله عبدالعزيزى ايتدى شاه

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

15. Hulefâ-yı Mûmâileyhden ‘İzzetlü Es‘ad Beg Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Bir güzel târîh tarh etdi kulu Es‘ad dahı
Eyledi ‘Abdu’l-‘azîz Han lutf-ı Hak-ile cülûs

ايلى عبدالعزيز خان لطف حقيله جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

16. Hulefâ-yı Mûmâileyhden ‘İzzetlü Şerîfi Efendi’nin

[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]

- 1 Yazıp Şerîf târîh-i tâm âfâka i‘lân eyledim
İ‘zâz ile ‘Abdu’l-‘azîz Hân oldu sultân-ı enâm

اعزاز ايله عبدالعزيز خان اولدى سلطان انام

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

17. Hulefâ-yı Mûmâileyhden ‘İzzetlü Kudret Beg Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Atsa Cem tâcın bu târîhe sezâdır Kudretâ
Mülke sultân oldu yetmiş yedide ‘Abdu’l-‘azîz

ملكه سلطان اولدى يتميش يديده عبدالعزيز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

3b 18. Emrî Hulefâsından ‘İzzetlü Salaha’d-dîn Beg Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 Söyledi târîh-i tâmin çâkerî Muhlis dahı
Etdi Hak ‘Abdu’l-‘azîz’i pâdişâh-ı müslimîn

اتدى حق عبدالعزيزى پادشاه مسلمان

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

19. Edirne Kadısı Sâbık Faziletlü Hâcî Emîn Efendi’nin

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

- 1 Berây-ı tehniyet fâl-i kudûmü çıkdı târîhin
Cülûsu oldu Han ‘Abdu’l-‘azîz’in ‘âleme ihsân

جلوسى اولدى خان عبدالعزيزك عالمه احسان

[Sene H.] 1277²³ [M. 1861]

²³ Mısradaki tarihi 1297 olarak çıkmaktadır. Beytin altına yazılan 1277 tarihi ile arasındaki fark için ilk mısradaki “çıkdı” ifadesiyle

[müstef ‘ilün / müstef ‘ilün / müstef ‘ilün]

- 1 Ev mâ **Ebû’n-Nasr** kâle fî hilâfeti
Ehlü’l-me‘âlî lehü bi’l-yümn kad nâdu²⁴
او ما ابو النصر قال فى خلافته
اهل المعالى له باليمن قد نادوا

- 2 Târîhü sultânunâ ‘Abdu’l-‘azîz elâ
Lehü mine’llâh tevfiķü ve imdâdü²⁵
تاريخ سلطاننا عبدالعزيز الا
له من الله توفيق و امداد [Sene H.] 1277²⁶ [M. 1861]

Bu dahı

21. [müstef ‘ilün / müstef ‘ilün / müstef ‘ilün / müstef ‘ilün]

- 1 Bi’l-‘izzî kad arduhâ beytin şa’ru mütebeyyinen
Lev ennemâ innâ fetahnâ leke fethan mübînâ²⁷
بالعز قد ارضها بيت شعر متبيناً
لوانما انا فتحنا لك فتحاً مبيناً [Sene H.] 1277²⁸ [M. 1861]

**22. Meclîs-i Ma‘ârif-i ‘Umûmiye A‘zâsından ‘İzzetlü Sırrî Efendi’nin
[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]**

- 1 Bu tâm târîh-i cevher **Sırrî** makbûldür du‘â-âsâ
Cülûs-ı hazret-i sultân ‘Azîz dâ’im ola mes‘ûd
جلوس حضرت سلطان عزيز دائم اوله مسعود [Sene H.] 1277 [M. 1861]

**23. Nizâmiye Tahrîrât Müdürü ‘İzzetlü Hâlid Fâhir Efendi’nin
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]**

- 1 Bir musarra‘ tâc gider **Fâhirâ** târîhime
Etdi Han ‘Abdu’l-‘azîz’i Hak emîrû’l-müslimîn
ايتدى خان عبدالعزيزى حق اميرالمسلمين [Sene H.] 1277 [M. 1861]

²⁴ Ebu’n-Nasr hilafete işaret etti, dedi: “Yüce makam sahipleri bereketle (Abdulaziz’i) çağırdılar.”

²⁵ Elbette bu tarih, Allah’ın yardım ve imdadı üzerine olan sultanımız Abdulaziz içindir.

²⁶ Bu beyitte “Târîhü” kelimesi hariç tamamı hesaplamaya girmesi gerekmektedir.

²⁷ Onun (Sultan Abdulaziz’in) toprakları açıkça hissedilen bir izzet evi olduğundan bu sebeple (cülusuyla) gayet açık bir fetih gerçekleşmiştir.

²⁸ Beytin tarihi için her iki mısra toplanıp birbirinden çıkarılacaktır.

24. Şâ'ir-i Meşhûr Rıf'atlü Savfet Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Eyledi **Savfet** kulu tebşîr iki târîh ile
Bir salı gün şâh-ı şâhân oldu Han 'Abdu'l-'azîz
- 2 'Adl ile şâh-ı cihân 'Abdu'l-'azîz etdi cülûs
عدل ايله شاه جهان عبدالعزيز ايتدى جلوس [Sene H.] 1277²⁹ [M. 1861]
Yümn ile sultân-ı ekvân oldu Han 'Abdu'l-'azîz
يمن ايله سلطان اكوان اولدى خان عبدالعزيز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

25. Efendi-i Mûmâileyhin Sâl-ı Cedîd Târîhi
[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Dedim tebrîk için **Savfet** bu beytimle sekiz târîh
Du'âm oldur cemî'-i müşkilin âsân ede Mevlâ
- 2 Bi-'avn-i Hak bu yıl bin iki yüz yetmiş sekiz oldu
Beher yıl şeh 'azîzi 'adl ile şâdân ede Mevlâ
بهر بيل شه عزيزى عدل ايله شادان ايده مولا [Sene H.] 1278 [M. 1862]

26. Mektûbî-i Sadâret Odasından Meclis-i Vâlâ Tahrîrât
Mümeyyizi 'İzzetlü Hürşîd Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 **Necmiyâ** dildâdedir necm-i felek târîhine
Oldu sultân-ı zamân 'izz ile Han 'Abdu'l-'azîz
اولدى سلطان زمان عز ايله خان عبدالعزيز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

27. Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından Mekteb-i Mülkiye
İnşâ Hocası Tevfik Beg Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Çâkerî **Tevfik** yazdı bin kalem târîhini
Oldu şâhensâhı dehrin 'izz ile 'Abdu'l-'azîz
اولدى شاهنشاهی دهرک عز ايله عبدالعزيز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

4a 28. Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî Mühimme-nüvîsânından
'Aynî-zade 'İzzetlü Gâlib Efendi'nin
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Dünyâyı tebşîr eyledim **Gâlib** yazıp târîh-i tâm
İ'zâz ile 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı enâm

29. Takvîm-i Vakâyı' Musahhihi Gayretlü Lutfî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 **Lutfiyâ** yazdım meserretle bu târîhi tamâm

Hamd bâd 'Abdu'l-'azîz Han 'izz ile kıldı cülûs³⁰

حمد باد عبدالعزيز خان عزايله قلدی جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

30. Hazîne-i Hassa-ı Şâhâne Mektûb Halîfesi 'İzzetlü Cemîlî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Yaz **Cemîlî** cevherî târîhini

Lutf-ı Hak'la Han 'Azîz etdi cülûs

لطف حقله خان عزيز ايندى جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

31. Bâb-ı 'Âlî Du'âcısı Hayrî Efendi'nin

[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]

1 **Hayrî** bu târîhim ile âfâkı tebşîr eyledim

'Abdu'l-'azîz Han oldu i'zâz ile sultân-ı enâm

عبدالعزيز خان اولدى اعزاز ايله سلطان انام

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

32. Sıhhiyecî-zâde Şeyh Muhtâr Efendi'nin

[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]

1 Evkât-ı hamse içre **Muhtâr** eylerim ed'ïyesin

'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı selâtîn-i cihân

عبدالعزيز خان اولدى سلطان سلاطين جهان

[Sene H.] 1277³¹ [M. 1861]

33. Müderrisîn-i Kirâmdan Yusûf Âgâh Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Söylerim **Âgâh** teşekkür birle târîhin anın

Mecd-ile sultân-ı âlem oldu Han 'Abdu'l-'azîz

مجدله سلطان عالم اولدى خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

³⁰ Bu beyitte "Hamd bâd 'Abdu'l-'azîz kıldı 'izz ile cülûs" mısrası kalıba uymamaktadır. Ancak bu mısra ile ilgili 4a sayfanın üst kısmında derkenar olarak şu not yazılıdır: "El-yevm vak'a-nüvîs-i devlet-i 'aliyye olan müşârün-ileyh Lutfî Efendi'nin işbu bin üç yüz iki târîhinde tab' etdiridiği divânçesinde sehve mebnî yazıldığı anlaşılan târîh âtîde yazıldığı vech-ile görülmüşdür: [fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

Lutfiyâ târîh-i tâmin eyledim halka beyân

Hamd bâd 'Abdu'l-'azîz Han 'izz ile kıldı cülûs"

Biz de 27 nolu şiirde bu beyitteki kalıba uygun imlayı tercih ettik.

³¹ Mısrada çıkan tarihe (1272), ilk mısradaki "evkât-ı hamse" tamlamasından dolayı "5" eklenecektir.

34. Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından ‘Âsım Nedîm Beg’in**[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]**1 Ref-i engüşt-i edeble yazdı târîhin **Nedîm**

Kıldı bâ-i-zâz Hak ‘Abdu’l-‘azîz’i pâdişâh

قیلدى با اعزاز حق عبدالعزيزى پادشاه

[Sene H.] 1277³² [M. 1861]

Bu dahı

35. [mefâ‘ilün / fe‘ilâtün / mefâ‘ilün / fe‘ilün]Sürûr ile dedi târîh bî-bahâne **Nedîm**

Cihâna pâdişeh ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu

جهانه پادشه عبدالعزيز خان اولدى

[Sene H.] 1277³³ [M. 1861]**36. Mektûbî-i Hâriciye Hulefâsından Mahmûd Pertev Beg’in****[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]**1 Dedi târîh-i tâmin çâkerî **Pertev** teşekkürle

Cihânın yümnlü ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu sultânı

جهانکيمنله عبدالعزيز خان اولدى سلطانى

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

Bu dahı

37. [fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Müjdesi dünyâ deger târîhinin

Dehre sultân oldu Han ‘Abdu’l-‘azîz

دهره سلطان اولدى خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277³⁴ [M. 1861]**38. Mektûbî-i Hâriciye Hulefâsından Mâliye****Nâzır-ı Esbak Müteveffâ Hâlid Efendi-zâde Hâlet Beg’in****[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]**1 Târîh-i tâmin söyledi **Hâlet** kulu bi’l-iftihâr

Şâhenşeh oldu ‘âleme bi’l-‘izz-i Hak ‘Abdu’l-‘azîz

شاهنشاه اولدى عالمه بالعرز حق ابدالعزیز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

39. Mîr-i Mûmâileyhin Sâl-ı Cedîd Târîhi**[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]**

1 Böyle târîh ibtidâ-i sâline bir söylenir

Rabb ‘izzet eylesin ‘Abdu’l-‘azîz’e sâli sa’d

³² Mısrada çıkan tarihe (1276), ilk mısradaki “teşekkür birle” ifadesindeki “birle”den dolayı “1” eklenecektir.

³³ Mısrada çıkan tarihten (1279), ilk mısradaki “bî-bahâne” kelimesi dikkate alınarak “be” harfinin ebced değeri olan “2”nin çıkarılması gerekmektedir.

³⁴ Mısrada çıkan tarihe (1267), ilk mısrada kalıba uygun olarak kelimeler bölündüğünde “...yâ değer târîhine” şeklinde bir durum söz konusudur. Şöyle ki tarihte bir “ye” harfi eksiktir. İlk mısradaki “yâ değer” kısmını “tarihe ye ekle” diye kabul edersek o zaman

40. Tercüme Odası Hulefâsından Kemâl Nâmık Beg'in
[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]

- 1 Nâmık ederler iltifât târîhime ehl-i nükât
Rûh-ı 'azîz-i kâ'inât 'izz-ile oldu pâdişâh
روح عزیز کاینات عزایله اولدی پادشاه [Sene H.] 1277 [M. 1861]

4b 41. Bu Dahı Mîr-i Mûmâileyhin Sâl Târîhi
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 Sa'd ede pâdişâh-ı devrân
Feyz ü tevfiik Hâlık Müte'âl
Yefrahu'l-mü'minûn yevme izin
يفرح المؤمنون يومئذ [Sene H.] 1278 [M. 1862]
Oldu târîh-i sâl u fisâl

42. Tırnova Kâ'imekâmı Sâbık Gâlib Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Nâsa tebşîr eyledim târîh-i tâmın Gâlibâ
Dâd ile oldu be-câ 'Abdu'l-'azîz Han pâdişâh
داد ایله اولدی بجا عبدالعزیز خان پادشاه [Sene H.] 1277 [M. 1861]

43. Mekteb-i Ma'ârif-i 'Adliye Fârisî Hocası Fedâ Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Ben de buldum bir güzel târîh-i tâm işte Fedâ
'İzz ile geçdi serîr-i devlete 'Abdu'l-'azîz
عزایله گچدی سریر دولته عبدالعزیز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

44. Devletlü Muhtâr Reşîd Hazretlerinin Mühürdârı Şeref Efendi'nin
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Çıkıdı bir târîh 'arz etdim Şeref dergâhına
Eyledi 'Abdu'l-'azîz Han-ı cihân-pîrâ cülûs
ایلدی عبدالعزیز خان جهان پیرا جلوس [Sene H.] 1277 [M. 1861]

45. Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından
ve Mekteb-i Mülkiye Şâkirdânından Gâlib Beg'in
[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Çıkıb âfâka üçler söyledi târîhini Gâlib
'Azîz-i zü'l-Celâl 'Abdu'l-'azîz'i eyledi sultân

عزیز نوالجلال عبدالعزیزی ایلدی سلطان [Sene H.] 1277³⁶ [M. 1861]

**46. Şemse'd-dîn-i Sîvâsî Hazretlerinin Sülâle-i Tâhiresinden
Sîvâs Müftîsi Şeyh Halîl Efendi'nin
[fe'îlâtün / mefâ'ilün / fe'îlâtün / fe'îlün]**

1 Eyyeda'llâhu devletehu ve nusretehu³⁷

ايدالله دولته و نصرته [Sene H.] 1277 [M. 1861]

**47. Karântine-hâne Kitâbetinden Mütেকâ'id Hâcegândan
Hayrî Efendi'nin**

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 **Hayrî** tebrîke sezâ yazdım iki târîh kim

Ol şeh-i devrân eder tahsîn o Han bî-gümân

2 Kıldı Han 'Abdu'l-'azîz i'zâz ile vâlâ cülûs

قيلى خان عبدالعزیز اعزاز ايله والا جلوس [Sene H.] 1277³⁸ [M. 1861]

Lutf ile 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı cihân

لطف ايله عبدالعزیز خان اولدى سلطان جهان [Sene H.] 1277 [M. 1861]

Bu dahı

48. [mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

1 Teşekkürlerle **Hayrî** vakt-i ba'îtde dedim târîh

Cülûsun eyleye Yezdân sa'îd 'Abdu'l-'azîz Han'a

جلوسن ايليه يزدان سعيد عبدالعزیز خانه [Sene H.] 1277 [M. 1861]

Bu dahı sâl içün

49. [mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

1 Sene tebrîkine **Hayrî** tefe'ülle dedim târîh

Hümâyûn fâl oldu sâl-ı nev 'Abdu'l-'azîz hana

همایون فال اولدى سال نو عبدالعزیز خانه [Sene H.] 1278 [M. 1862]

50. Merhûm 'Ârif Hikmet Beg Efendi'nin Kitâbcısı

Müderri-i Kirâmdan Emîn Âsîf Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 '**Âsîfâ** âfâkı tebsîr eyle bu târîh ile

Müjde kim 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı zamân

مژده کیم عبدالعزیز خان اولدى سلطان زمان [Sene H.] 1277 [M. 1861]

³⁶ ilk mısradaki geçen "Çıkıp âfâka uçler" ifadesi dikkate alınarak "3" sayısının yayına bir fazlası konulup "34" elde edilir. Bu da mısradaki tarihten (1311) çıkarılınca istenilen tarih elde edilir.

³⁷ Allah, (Abdulazîz'in) devletini ve zaferini kuvvetlendirsin.

51. Efendi-i Mûmâileyhin Sâl[-ı Nev] Târîhi

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 'Arz ede Âsıf dahı bu vech-ile târîhini

Sâl-ı nev 'Abdu'l-'azîz Han'a zamân-ı sa'd ola

سال نو عبدالعزيز خانه زمان سعد اوله

[Sene H.] 1277 [1278]³⁹ [M. 1861/1862]

52. Mektûbî-i Ser- 'askerî Hulefâsından Tâhir Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Nâsa i'lân eyledi Tâhir kulu târîhini

Oldu sultân-ı me'âlî sâye Han 'Abdu'l-'azîz

اولدى سلطان معالى سايه خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277⁴⁰ [M. 1861]

53. Hulefâ-yı Mûmâileyhden Burhâne'd-dîn Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Kalbe ilhâm oldu Burhân söyledi târîhini

Rûh-ı 'âlem oldu istiklâl ile 'Abdu'l-'azîz

روح عالم اولدى استقلال ايله عبدالعزيز

[Sene H.] 1277⁴¹ [M. 1861]

5a

54. Cabbâr-zâde Sâdık Beg'in Mutavvel Kasîde-i Belîğasından

Yalnız Bir Beyitdir

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

1 Tefe'ül eyledim sâl-i cülûsudur ricâlü'l-gayb

رجال الغيب [Sene H.] 1277 [M. 1861]

Yazılsın hâme-i zerrîn ile levh-i cihân üzre

55. Mostar Fırka-ı 'Askeriyyesi Tahrîrât Ketebesinden

Mustafâ Tâlib Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Tâk-ı 'arşa yazdı kitâb-ı kader târîhini

Yümn ile sultân-ı ekvân oldu Han 'Abdu'l-'azîz

يمن ايله سلطان اكوان اولدى خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

56. Burûsa Tahrîriye Odası Mübeyyiz-i Evveli Tâhir Beg'in

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Tâhir eyle şükr-i Hak yaz ba'dehu târîhini

'Âleme 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı celîl

³⁹ Bu mısranın tarihi 1277'dir. Ancak "sâl-ı nev" tamlamasıyla bir sonraki yıl kastedilmektedir. Ayrıca hesaplamada da 1278 çıkmaktadır.

⁴⁰ Mısradaki tarih 1280 çıkmaktadır.

⁴¹ Mısradaki tarih 1275 çıkmaktadır.

عالمه عبدالعزيز خان اولدى سلطان جليل

[Sene H.] 1277⁴² [M. 1861]

57. Sa‘âdetlü Recâ‘î Efendi Hazretlerinin Mahdûmu Celâle’d-dîn Beg’in
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Hayr du‘â birle **Celâl** yazıldı bu târîh-i tâm
‘Abdu’l-‘azîz kâmkâr oldu şehensâh-ı ümem

عبدالعزیز کامکار اولدی شهنشاه امم

[Sene H.] 1277⁴³ [M. 1861]

58. Yemen Mutasarrıfî-zâde Halîl Hâlid Beg’in

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Bu cülûsa yazdı **Hâlid** bendesi târîh-i tâm
Lutf ile ‘Abdu’l-‘azîz Han oldu sultân-ı cihân

لطف ایله عبدالعزيز خان اولدی سلطان جهان

[Sene H.]1277 [M. 1861]

59. Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından Nâşir Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Bî-bedel inşâd kıldım **Nâşirâ** târîhini
Eyledi ‘Abdu’l-‘azîz Han lutf-ı Hak ile cülûs

ایلدی عبدالعزيز خان لطف حق ایله جلوس

[Sene H.] 1277⁴⁴ [M. 1861]

60. Şeyh Sa‘îd Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Söyledi târîhini şimdi du‘acı **Şeyh Sa‘îd**
Kıldı şâh ‘Abdu’l-‘azîz’i ‘âlemin şâhı Latîf

قیلدی شاه عبدالعزيزی عالمکشاهیلطیف

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

61. Tanzîmât Kalemî Hulefâsından Latîf Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 Düşdü bir ‘unvân-ı târîh-i cülûs
Şâh-ı ‘âlî-câh Han ‘Abdu’l-‘azîz

شاه عالی جاه خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277⁴⁵ [M. 1861]

62. Meclis-i Vâlâ Mazbata Odası Hulefâsından Hakkı Efendi’nin

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 **Hakkıyâ** bu resme târîh binde bir ancak düşer
Etdi Hak ‘Abdu’l-‘azîz’i dâver-i rûy-ı zemîn

⁴² Mısrada tarih 1272 olarak çıkmaktadır. Ancak tarihlerde “ba‘dehu” kelimesinin sonundaki “güzel he” hesaplamaya eklenmektedir. Bu şekilde de 1277 tarihine ulaşılmaktadır.

⁴³ Mısrada tarih 1276 çıkmaktadır. Ancak ilk beyitte yer alan “birle” kelimesindeki “ı” hesaba eklenince istenilen tarih elde edilmektedir.

⁴⁴ Mısrada tarih 1279 çıkmaktadır. Ancak ilk mısradaki “bî-bedel” kelimesi dikkate alınarak bir “be” eksik hesaplandığında istenilen tarihe ulaşılmaktadır.

⁴⁵ Mısrada tarih 1278 olarak çıkmaktadır. Ancak ilk mısradaki “Düşdü bir” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu tarihten “ı” düşülünce istenilen tarih elde edilmektedir.

63. Recâ'î Efendi İmâmı Hacı Ahmed Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Harf-i cevherdâr birle söyledim târîhini
Etdi hak 'Abdu'l-'azîz Han'ı emîrû'l-mü'minîn

ایتدی حق عبدالعزیز خانی امیرالمؤمنین

[Sene H.] 1277⁴⁷ [M. 1861]

64. Gaybî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Dürr-efşân kilk-i kazâ be-nüvişt der-ümmü'l-kitâb⁴⁸
Hükm-i in tuğrâ revân âmed der-aktâr-ı zemîn⁴⁹

در افشان کلك قضا بنوشت در ام الكتاب

حکم این طغرا روان آمد در اقطار زمین

[Sene H.] 1277⁵⁰ [M. 1861]

65. Hazîne-i Evrâk Ketebesinden 'Ömer Meylî Beg'in

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Meylî bu ber târîh ile tebşîr eyle 'âlemi
Şâh-ı cihân 'Abdu'l-'azîz etdi cülûs ola sa'îd

شاه جهان عبدالعزیز ایتدی جلوس اوله سعید

[Sene H.] 1277⁵¹ [M. 1861]

66. Mektûbî-i Sadâret Hulefâsından Rıf'at Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Rıf'atâ târîh-i tâmin nazm u inşâd eyledim
Bi'l-şeref 'Abdu'l-'azîz bu sâl oldu pâdişâh

بالشرف عبدالعزیز بو سال اولدی پادشاه

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

67. Hulefâ-yı Mûmâileyhden İsmâ'il Reşâd Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Eyledim târîh-i tâmin 'âleme i'lân Reşâd
Kıldı Han 'Abdu'l-'azîz i'zâz ile câya cülûs

قیلدی خان عبدالعزیز اعزاز ایله جایه جلوس

[Sene H.] 1277⁵² [M. 1861]

5b

⁴⁶ Mısrada tarih 1278 olarak çıkmaktadır. Ancak ilk mısrada "binde bir ancak düşer" şeklinde bir ifade vardır. Bu tarihten "1" düşünülünce istenilen tarih elde edilmektedir.

⁴⁷ Mısradaki cevherî harflerden sadece bir "ye" hesaba katılırsa istenilen tarih elde edilir.

⁴⁸ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁴⁹ Ümmülkitâp'ta inci saçan kaza kalemi ile yazılan bu tuğranın hükmü, zeminin dört bir tarafından akıp gelmektedir.

⁵⁰ Hesaplama sadece noktalı harfler dikkate alınacaktır.

⁵¹ Mısradaki tarih 1276 çıkmaktadır. Ancak ilk mısrada yer alan "ber târîh" ibaresindeki "ber" ile "bir" in imla olarak aynı oluşu dikkate alınırsa eksik olan "1" sayısı oradan tamamlanabilir.

⁵² Mısrada tarih 1256 çıkmaktadır.

**68. Üsküdâr'da Vâlide-i 'Atık Câmî'i Şerîfinde Fârisî Mu'allimi
ve Ta'lik Hocası Kadrî Efendi'nin**

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Eyledi **Kadrî** rakam târîh-i tâm u dil-nişîn
Dâd ile oldu be-câ 'Abdu'l-'azîz Han pâdişâh
داد ايله اولدى بجا عبدالعزيز خان پادشاه [Sene H.] 1277 [M. 1861]

69. Doğançılarda Savfetî Efendi Şeyhi Hacı Şükrî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Musara⁵³ târîh-i zîbâ düşdü **Şükrî** eyle 'arz
Fevzle 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı zamân
فوزله عبدالعزيز خان اولدى سلطان زمان [Sene H.] 1277⁵⁴ [M. 1861]

70. Mektûbî-i Evkâf-ı Hümâyûn Ketebesinden 'Osmân Sîret Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Çıkdı bu târîhim üç gâ'ib erenler himmeti
Yümn ile sultân oldu kevne Han 'Abdu'l-'azîz
يمن ايله سلطان اولدى كونه خان عبدالعزيز [Sene H.] 1277⁵⁵ [M. 1861]

71. Kemâlî-zâde Nakşîbendî es-Seyyid Ahmed Efendi'nin

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 'Abdu'l-'azîz lehü'l-hilâfet errahat
Nasrun mina'llâhi ve fethun vâfir⁵⁶
نصر من الله وفتح وافر [Sene H.] 1277 [M. 1861]

72. Müderrisîn-i Kirâmdan Hâzım Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Geldi bi-'avn-i Hudâ târîh cülûsa **Hâzımâ**
Tâze cân verdi cihâna pâdişâh 'Abdu'l-'azîz
تازه جان ويردى جهانہ پادشاه عبدالعزيز [Sene H.] 1277⁵⁷ [M. 1861]

⁵³ Şiirde kullanılan kalıp gereği "musarra" kelimesi "musara" şeklinde okunmuştur.

⁵⁴ Mısradaki tarih 1279 çıkmaktadır. Ancak ilk mısradaki yer alan "târîh-i zîbâ düşdü" tamlamasındaki "zîbâ"daki "be" harfi düşürülürse istenilen rakama ulaşılır.

⁵⁵ Mısradaki tarih 1280 çıkmaktadır. İlk mısradaki "Çıkdı ... üç gâ'ib erenler" ifadesiyle "üç" rakamı düşerse istenilen tarih bulunur.

⁵⁶ Abdulaziz hilafette tarih yazdı. Yardım Allah'tandır ve zafer yakındır.

⁵⁷ Mısradaki tarih 1275 çıkmaktadır. Ancak ilk mısradaki "Geldi bi-'avn" ifadesiyle "be" yani "2" rakamı düşerse istenilen tarih bulunur.

73. Müderrisîn-i Kirâmdan Efvân-zâde Hâlid Efendi'nin

[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]

- 1 Men tâba vaktün bi-is'âdi müverrahah
Karzân mülkün lehü 'Abdu'l-'azîzü vellâ⁵⁸

من طاب وقت باسعاد مورخه

قرضاً ملك له عبدالعزيز ولي

[Sene H.] 1277⁵⁹ [M. 1861]

74. Müderrisîn-i Kirâmdan Mehemmed Sâlim Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Bâlibi'l-beşâri Sâlim söyledim târîhini
Mecdle sultân-ı âlem oldu Han 'Abdu'l-'azîz

مجده سلطان عالم اولدى خان عبدالعزيز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

75. Dârü'l-ma'ârif Fârisî Mu'allimi Hocası Sa'îd Efendi'nin

[fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün / fe'ülün]

- 1 Yediler çıkarsa çıkar böyle târîh
Sezâ pâdişâh oldu 'Abdu'l-'azîz Han

سزا پادشاه اولدى عبدالعزيز خان

[Sene H.] 1277⁶⁰ [M. 1861]

76. Tersâne-i Zindân Mescid-i Şerîfi İmâmı 'Askalânî-zâde

es-Seyyid Mehemmed Efendi'nin

[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]

- 1 Ve mâ kultü fi hâzâ'l-cülûsi târîhen ve merhalen⁶¹

Bi-meni vakt hüdâ şehîrun li'l-'azîz⁶²

وما قلت فى هذا الجوس تارخاً ومرحلاً

بمن وقت هذا شهير للعزیز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

77. Hoca Re'fet Efendi'nin

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Dür-i yektâ-yı târîhinle Re'fet müjde ver dehre
Mu'n 'Abdu'l-'azîz Han şâh-ı mansûr oldu âfâka

معین عبدالعزيز خان شاه منصور اولدى آفاه

[Sene H.] 1277⁶³ [M. 1861]

⁵⁸ Abdulaziz tayin edildikten sonra mutlulukla tarihi yazıldı. Yeryüzü (de) onun üzerine bir borç olarak emanet kılındı

⁵⁹ Hesaplama sadece "Karzan mülkün lehü" ifadesi ele alınırsa 1272 etmektedir. Mülk kelimesiyle kastedilen "dünya"nın yuvarlak şekli beraber düşünülürse "güzel he" yani "5" sayısı elde edilir. O zaman da 1277 tarihine ulaşılır.

⁶⁰ Mısra da tarih 1284 çıkmaktadır. İlk mısra da yer alan "Yediler çıkarsa çıkar" ifadesiyle "7" çıkarılırsa sonuç 1277 olur.

⁶¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁶² Bu ay, huzur vaktinde tahta oturma sırasının Sultan Abdulaziz'in olduğunu tarih olarak söyledim.

⁶³ Bu mısra da sadece noktalı harfler hesaplandığında 1276 sayısı çıkacaktır. İlk mısradaki "dür-i yektâ" ifadesiyle de "1" eklenerek 1277'ye ulaşılacaktır.

**78. Dâru'l-mu'allimîn Talebesi Mûtehayyizâtından
Zîleli Ahmed Efendi'nin**

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 Bu nokat gevher-âmiz ile 'azme geldi bir târîh
Sezâ 'abd-i 'azîzin etdi Hak şâh-ı cihân şimdi
سزا عبد عزيز ايندى حق شاه جهان شمدى [Sene H.] 1277 [M. 1861]

79. Ser-hâmil-i Livâ-yı Sa'âdet 'Osmân Nûrî Efendi'nin

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Düşdü enâma Nûriyâ târîh-i aksâ-yı murâd
İkbâlle 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı cihân
اقبال له عبدالعزيز خان اولدى سلطان جهان [Sene H.] 1277 [M. 1861]

80. Enderûn-ı Hümâyûndan Mahrec Süleymân Sırrî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

6a

- 1 Eyledim Sırrî rakam târîhini tâm u selîs
Pâdişâh-ı dâd-peymâ oldu Han 'Abdu'l-'azîz
پادشاه دادیما اولدی خان عبدالعزيز [Sene H.] 1277 [M. 1861]

81. Bağdâdî 'Abdu'r-rahman Nâcim Efendi'nin

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 Mücevheran lizâk kâle'l-lezîne fî
Târîhihi celle 'azîz zü-intikâm⁶⁴
مجوهرأ لذاك قال الذين فى
تريخه جل عزيز ذوانتقام [Sene H.] 1277⁶⁵ [M. 1861]

Bu dahı

82. [fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 Zân mücevher zü-rakam Nâcim bi-târîhi cülûs
Zilli Bârî pâdişâhü cümleten İslâmiyân⁶⁶
زان مجوهر زو رقم ناجم بتاریخ جلوس
ظل بارى پادشاه جمله اسلامیان [Sene H.] 1277 [M. 1861]

⁶⁴ Tarihte şu mücevher (değerinde) sözü söylediler: Allah azze ve celle intikam sahibidir.

⁶⁵ Mısrada sadece "celle 'azîz zü-intikâm" ibaresi hesaplanacaktır.

Bu dahı

83. [fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Zıll-i Hak 'Abdu'l-'azîz'in bay melek-edâsını
Eyledi taht-ı hilâfet çünkü ikbâl ile bûs

2 Eyledim tebşîr **Nâcim** musara' ⁶⁷ târîh ile
Yevm-i Salı on yedi Zi'l-hicce'de kıldı cülûs

يوم صالى اون يدى ذى الحجه قدى جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

84. Rızâ Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 İn cevher gû **Rızâ** târîh-i ân zıll-ı İlâh
Hamdu lillâh şod 'Azîz Han pâdişâh-ı ber-devâm ⁶⁸

این جوهر گو رضا تاریخ آن ظل اله

حمدالله شد عزیز خان پادشاه بر دوام

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

85. Diyârbekir Mevki'inde Muvazzaf Binbaşî Cevrî Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Geldi sultân-ı selâtîn oldu Han 'Abdu'l-'azîz

گلدی سلطان سلاطین اولدی خان عبدالعزیز

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

Zeyn-i evreng-i 'adâlet ola durdukça cihân

زین اورنگ عدالت اوله طوردقچه جهان

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

86. Mekke-i Mükerrime Mücâvirlerinden Bayrâm Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Harf-i menkût ile bu târîhi
Dedi [**Bayrâm-1**] du'â-gûyî hemân

2 Sad-ferah oldu 'azîz-i 'âlem
Yümn ü devletle şehensâh-ı cihân

صد فرح اولدی عزیز عالم

یمن و دولتله شهنشاه جهان

[Sene H.] 1277⁶⁹ [M. 1861]

⁶⁷ Şiirde kullanılan kalıp gereği "musarra" kelimesi "musara" şeklinde okunmuştur.

⁶⁸ O tarihi Allah'ın gölgesi için bu cevheri söyler: Allah'a hamd olsun Abdulaziz Han daima padişah olsun.

⁶⁹ Tarih için beytin tamamındaki noktalı harfler hesaplanacaktır.

87. Mahmûd Vechî Efendi'nin**[müstef 'ilün / müstef 'ilün / müstef 'ilün]**

- 1 'Abdu'l-'azîz es-sa'de kad errahe leh
Fî seyfihi nasran ve fethan li'l-emîn⁷⁰

عبدالعزيز السعد قد ارّخ له
فى سيفه نصراً وفتحاً للامين

[Sene H.] 1277⁷¹ [M. 1861]**88. İstânbûl Bâb Mahkemesi Ketebesinden 'İzzet Efendi'nin****[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]**

- 1 Güher-veş dizdim 'İzzet rişte-i nazma bu târîhi
Cülûsu kıldı tenvîr hamd ola dehri 'Azîz Han'ın

جلوسى قبلدى تنوير حمد اوله دهري عزيز خانك

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

89. Edremîdî Seyyid Ahmed Niyâzî Efendi'nin**[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**

- 1 Dehre târîhin yazar Seyyid Niyâzî bendesi
Oldu şâh 'Abdu'l-'azîz rûy-ı 'azîz olsun her ân

اولدى شاه عبدالعزيز روى عزيز اولسون هر آن

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

90. Kürdistân Eyâleti Tahrîrât Baş Kâtibi Mehemmed Sa'îd Efendi'nin**[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**

- 1 Oldu fermân-rân kâmil pâdişâh 'Abdu'l-'azîz
Eyleye Allâh ana tefvîk ü eltâfın karîn

ايليه الله اكا توفيق و الطافن قرين

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

91. Yenikapı Mevlevî-hânesi Neyzenbaşı Ahmed Dede Efendi'nin**[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**

- 1 Bir du'â-gû bendesi Ahmed dedi târîhini
Şâh-ı devrân eyledi 'Abdu'l-'azîz'i Kirdgâr

شاه دوران ايلدى عبدالعزيزى كردگار

[Sene H.] 1277⁷² [M. 1861]

⁷⁰ Tarih onun kılıcı üzerine, "Zafer ve fetihten emin olan Abdulaziz!" diye yazdı.

⁷¹ Mısradaki tarih hesaplanırken ilk mısranın son kelimesi olan "leh" de dahil edilmelidir.

⁷² Mısrada tarih 1278 olarak çıkmaktadır. İlk mısradaki "Bir du'â-gû" ifadesiyle "1" sayısını çıkartarak 1277 yılına ulaşılmaktadır.

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 Ber-ser târîh-i û be-nihâd tâc-ı ihtirâm

Hâtifi ez-gayb goft âmed 'Alî bâ-Zü'l-fikâr ⁷³

بر سر تاریخ او بنهاد تاج احترام

هاتفی از غیب گفت آمد علی با ذولفقار

[Sene H.] 1277⁷⁴ [M. 1861]

93. Mâliye Ketebesinden Ahmed Cemîl Efendi'nin

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Bu bende lutfun pelîdi târîh-i tâmın söyledi

'Abdu'l-'azîz Han eyledi i'zâz u sa'd ile cülûs

عبدالعزيز خان ایلدی اعزاز وسعد ایله جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

6b

94. Nüvvâbdan Subhî Efendi'nin

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 Lafzen ü ma'nen söyledi **Subhî** iki târîh-i tâm

Şâh-ı cihânın makdemin kılsın niyâbet ile bûs

2 Bin iki yüz yetmiş yedi sâlinde sultân-ı zemîn

بيك ايکي يوز يتمش يدي سالنده سلطان زمين

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

'Abdu'l-'azîz-i pâk-dil zi'l-hiccede kıldı cülûs

عبدالعزيز پاکدل ذی الحجہ ده قیلدی جلوس

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

95. Şehremâneti Tahrîrât Ketebesinden Halîl Rıf'at Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 **Rıf'atâ** üçler mu'în olup dedim târîhini

Yümn ile 'abd-i 'azîz'in etdi Hak şâh-ı cihân

یمن ایله عبد عزیزین ایندی حق شاه جهان

[Sene H.] 1277⁷⁵ [M. 1861]

96. Yahyâ Hakkı Efendi'nin

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 N'ola **Yahyâ** bendesi takdîm-i târîh eylese

Müjde kim 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı zamân

مژده کیم عبدالعزیز خان اولدی سلطان زمان

[Sene H.] 1277 [M. 1861]

⁷³Saygı ve hürmet tacı o tarihin başı üstüne kondu. Gayptan bir seslenici dedi: Ali Zülfikar'ıyla beraber geldi.

⁷⁴Mısra hesaplanınca 1275 tarihi çıkmaktadır. Ancak "Bâ-zü'l-fikâr" ifadesi ile hesaba "2" eklenmesi işaret ediliyor. O zaman 1277 tarihine ulaşılıyor.

⁷⁵Mısradaki çıkan 1274 yılına ilk mısradaki "...üçler mu'în olup" ifadesiyle "3" eklenirse 1277 sayısı elde edilir.

- 97. Diyârbekrî Hamdî Efendi'nin**
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]
1 Levha yaz târîh-i leb-rîz-i cülûsun **Hamdiyâ**
Sa'dla 'Abdu'l-'azîz'i dehre sultân etdi Hak
سعدله عبدالعزيزی دهره سلطان ایتدی حق [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 98. Talebe-i 'Umûmiyeden Diyârbekrî Re'fet Efendi'nin**
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]
1 Tahdîs-i ni'met ederek **Re'fet** dedi târîh-i tâm
Sultân-ı dîn 'Abdu'l-'azîz kıldı cülûs hamd u senâ
سلطان دین عبدالعزيز قیلدی جلوس حمد وثنا [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 99. Talebe-i 'Umûmiyeden Trabzonî Âgâhî Efendi'nin**
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]
1 Kilk-i revnak-sâz ile **Âgâhî** târîhin yazar
Müjde kim 'Abdu'l-'azîz Han oldu sultân-ı zamân
مژده کیم عبدالعزيز خان اولدی سلطان زمان [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 100. Fî'l-asl Tercüme Odası Hulefâsından Olup**
Menfiyyen Midüllü'de Bulunan İbrâhîm Kirâme'nin
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]
1 Ve nâdâ fî ittilâ errahat rusül
'Alâ 'arşü'l-'alâ melik 'azîzün⁷⁶
ونادا فی اطلاق ارخت رسل
علی عرش العلامک عزیز [Sene H.] 1277⁷⁷ [M. 1861]
- 101. [fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]**
1 Tâm târîhim **Senîh** olsun beşîr-i mü'minîn
Oldu Han 'Abdu'l-'azîz İslâm'a sultân-ı güzîn
اولدی خان عبدالعزيز اسلامه سلطان گزین [Sene H.] 1277 [M. 1861]
- 102. Tebrîk-i Sâl-ı Cedîdi Mutazammın**
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]
1 Nev-be-nev 'âlem hayât-ı tâze kesb etdi olup
Taht-ı şevket hâ'iz-i ikbâl Han 'Abdu'l-'azîz

⁷⁶ Yüce arşın üstündeki elçiler Abdulaziz'in hükümdarlığını haber verdiler.

⁷⁷ Hesaplama "rusül 'Alâ 'arşü'l-'alâ melik 'azîzün" ifadesi dikkate alınmıştır. Bu kelimelerin hesaplamasında 1286 rakamı çıkmaktadır. Ancak "Yüce arşın üstündeki elçiler" ifadesi ile "9 kat sema" kastedildiği için 1286'dan "9" çıkarmamız gerekmektedir.

Kıldı tecdid ânîde iclâl Han ‘Abdu’l-‘azîz

3 Oldu tâli’ tâli’-i mes’ûdunu tebşîr için
Necm-i gîsû-dâr-ı ‘alü’l-‘âl Han ‘Abdu’l-‘azîz

4 ‘Avn-i Hak’dan nice te’yîdât ile efzûn ola
‘Ömr ü ikbâl-i hümâyûn fâl Han ‘Abdu’l-‘azîz

5 Fâl-ı hayr olsun **Senîhâ** cevherîn târîh-i tâm
Mebde’en tevfiik oldu sâl Han ‘Abdu’l-‘azîz

مبدأ توفيق اولدی سال خان عبدالعزیز

[Sene H.] 1277⁷⁸ [M. 1861]⁷⁹

Çıkar Çatışması Beyanı: “Sultan Abdulaziz İçin Yazılmış Cülsiyeler Üzerine” başlıklı makalem ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Altuntaş, H., Şahin, M. (2011). *Kur’an-ı Kerîm meâli*. Ankara: DİB Yayınları.
- Akgündüz, A., Öztürk, S. (2000). *700. yılında bilinmeyen Osmanlı*. İstanbul: OSAV.
- Canım, R. (2020). *Divan edebiyatında türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Danışmend, İ. H. (2011). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi M.1703-1924 (H.1115-1342)*, (C.4). İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Dilçin, C. (1995). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- İpekten, H. (2015). *Eski Türk edebiyatı nazım şekilleri ve aruz*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karabey, T. (2015). *Türk edebiyatında Tarih Düşürme*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Karal, E. Z. (1983). *Osmanlı tarihi VII. cilt Islahat Fermanı devri*. Ankara: TTK Basımevi.
- Küçük, C. (1988). “Abdülaziz”, *TDV İslam ansiklopedisi*, C.1, s.179-185. Ankara: TDV Yayınları.
- Özcan, A. (1993). “Cülûs”, *TDV İslam ansiklopedisi*, C. 8, s. 108-114. Ankara: TDV Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü*, C. I, II, III. İstanbul: MEB Yayınları.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Saraç, M. A. Y. (2019). *Klasik edebiyat bilgisi belâgat ve biçim-ölçü-kafiye*. Ankara: TDK Yayınları.
- Schimmel, A. M. (2000). *Sayıların gizemi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sultan Abdülaziz’in tahta çıkışına düşünülen tarihler / muhtelif şairler*. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Y/0347, vr. 8b
- Vanlıoğlu, M. (2001). “Kaside” TDV İslam ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kaside#2-fars-edebiyati> (Erişim tarihi: 02.03.2023)
- Yakıt, İ. (2003). *Türk İslâm kültüründe ebced hesabı ve tarih düşürme*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

⁷⁸ Beytin altında 1277 yılı yazılıdır. Ancak noktalı harfler hesaplandığında ise 1278 çıkmaktadır. Bu sayı ile başlık uyumludur.

⁷⁹ Bu sayfanın altında “Bunlardan mâ-’adâ takdim olunmuş olan tevârih ‘aded[i] 41” şeklinde bir cümle vardır.

Yayın Kurulu (Ed. Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz). (2014). *Osmanlı*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

<https://www.hunkarmakami.com/bestekar-padisahlar.html>

<https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/>

Extended Abstract

The word "cülus" is derived from the Arabic word "ce-le-se" of the triple root, which means "to sit, to ascend to the throne". The "ascension to the throne ceremony" in Turkish state tradition is a magnificent event in which the new sultan is announced to the public, congratulations are given to him, and the strength and power of the state are demonstrated to everyone, friend and foe alike. For the people, who are far from the organization of the state, this event is only a cause for joy and a symbol of new hope for the future. However, for the state officials, it is a special occasion that involves both the opportunity to advance to a higher position and the concern to maintain the current position of power. In the Ottoman era, many people expressed their feelings about the ascension of the crown prince, who was the heir to the throne, with "cülusiye" poems, in order to demonstrate their poetic abilities and to be close to the new sultan.

Sultan Abdulaziz was born in Eyup Palace to Pertev Niyal Valide Sultan, the woman of II. Mahmud in 1830. He ascended to the throne as the 32nd Ottoman Sultan after the death of his brother, I. Abdulmecid in June 1861. It is not surprising that and political structure of the era and society that affected the poets and writers would not be indifferent to such an event. Many poets of the period offered "cülusiye" and history poems to congratulate the new sultan and express their joy and good wishes to him.

In a manuscript recorded under the inventory number Y/0347 in the TTK Library, a total of 102 poems by 89 poets were identified. The poets who contributed to this manuscript were working in various positions in the Ottoman Empire both in Istanbul and outside Istanbul during the 19th century. According to the author's statement at the end of the manuscript, we learn that 41 more poems were presented to Sultan Abdulaziz. It is seen that the poets who presented their poems to the Sultan had a wide range of professions, from judges to Farsi teachers, from mosque imams to muftis, from madrasa teachers to students, from captains to sheikhs. However, it is understood that the majority of the poems were presented by the secretaries. We believe that the variety of these positions is a sign of the happiness felt by all segments of society due to Abdulaziz's ascension to the throne. While most of the poets mentioned here lived in Istanbul, a few of them such as Bayram Efendi from the surrounding areas of Mecca, Trnova Kaymakamı, and Sivas Mufti Şeyh Halil Efendi were living outside of Istanbul.

The author begins the manuscript with a brief introduction. In this short introduction, which provides information about the content of the manuscript, it is stated that "some of the poems written and presented by some poets along with some supplicants of the noble sovereignty on the occasion of Abdulaziz's cülus were recorded, as well as the couplets of some of them." The poets used the feature that each letter in the alphabet corresponds to a number to compose their poems.

مريد غزلت اعيوب مزارع و سوكند
 صيت عبد ليد جراد طلوسوندى يولم ايتيم
 باللك كيرلي عرفه سيلم تاريخي
 مسوئله شاره خاده عبد العزيز اولكامل
 ١٢٧٧
تقويم عام طوطى ساجد تو
رمضان اذنى قطاردين
 هلاله حضرت عبد العزيز خاند اولده
 نبيد اولديك ضلوف مفضل افاضل شاه
 تاقى باليد ربه قلمك ايجوز خنده ايشه
 ستره سر ضلوف بجز بده نيمه واسانه
 ايتوره هركار ره شمع شريف ايتاع
 هالوره بده نيمه تقويمه بيه سفته
 نيت ساهنى ساسيه ضمه اولديه
 ايدى طوطى هالنده ايشه خا بابه
 هرحى اصداغ عللق ومده موفير
 هرت ساهنى اولور بولور بجه
 ايدى زغالچر م كنه هم اولور جديسى
 همه بولور بيم برلاوى عيسى خا بابه
 عىضى هفتسى اولور بولور بجه

طلع الكرى مولى يوزى اولور بجه
 يوم حيدره هلال بالكنده هيب كوره
 ديبيل حقا بوسرور نيز عثمان بابه
 صاهى شمع عجب حاهى ظلم اسر
 اولديغى شعله خا جوه سنده شانه
 هلقا عربى افاضل اولور بجه
 ناقابت سايه زياره موكو بابه
 اولك شريف هلال جيلوسه لال اولور
 باسوزو نظم تاريخ ايجك نظم اولور
 سيلم بيزده حالى بو ايكه تاريخ نام
 سيبلى معناه بيزه نطقا و صفا عياله
 شوكيم عبد العزيز خاده اولور بجه
 ايكه بوز نيمه بيزه ايدى علم بيزه
 ١٢٧٧
ضفة عذرى موهرا بوقى كسى
اشه طوطى جا تاقى خا بابه
اشع محمد سته ايتدين
 بارغ اندا مار مده نيزى بجه الله
 قلده خاده عبد العزيز خا اهل سيلم بابه

كلوى تاريخ موهرا بوج رسته قتل روا
 صوه موفى ايله خاده عبد العزيز اولور بجه
 ١٢٧٧
موهرا بوز بولور بجه طوطى زام
نظير نيمه بولور بجه ايتدين
 نيمه بولور بجه و صيف اولور بجه خا بابه
 اعزاز عبد العزيز خاده اولور بجه اولور بجه
 ١٢٧٧
موهرا بولور بجه زام ساجد
تاج بلك ايتدين
 بولور بجه نيمه بولور بجه خا بابه
 علور سنده بولور بجه خا بابه
 ١٢٧٧
دوحات اردوى ايجوز بجه خا بابه
ساجد شوكى ايتدين
 اولور بجه بولور بجه تاريخ ايله
 بارغ اندا سيلم بولور بجه عبد العزيز
 ١٢٧٧
نظير موهرا بولور بجه خا بابه
سيره ايتدين
 جاس اولور بجه ايتدين سيلم بابه
 نام تاريخ سولور بجه اولور بجه
 ١٢٧٧
نام نظير موهرا بولور بجه خا بابه
ايتدين
 قول جدم جواهر بولور بجه ايتدين بابه
 و صيف سيلم بولور بجه عبد العزيز خا بابه
 ١٢٧٧

مريد بلك موهرا بولور بجه خا بابه
 ١٢٧٧
عبد العزيز اولور بجه ايتدين
 اولور بجه ساهنى بجه
 ١٢٧٧
دوعا نامى ايتدين
 تاريخه مفاضل و طرافضا
 ١٢٧٧
ايدى بولور بجه موهرا بولور بجه خا بابه
عزومعه ايتدين
 حالى ايتدين تاريخ نامى سيلم بابه
 مادل اولور بجه عبد العزيز خا بابه
 ١٢٧٧
صفا موهرا بولور بجه خا بابه
اسيره ايتدين
 بولور بجه تاريخ ايله بولور بجه
 ايدى عبد العزيز خاده ايتدين بجه
 ١٢٧٧
صفا موهرا بولور بجه خا بابه
سيره ايتدين
 بولور بجه تاريخ نامى ايتدين بابه
 اعزاز بولور بجه اولور بجه خا بابه
 ١٢٧٧
صفا موهرا بولور بجه خا بابه
سيره ايتدين
 ايتدين بجه بولور بجه سيلم بابه
 ١٢٧٧
صفا موهرا بولور بجه خا بابه
سيره ايتدين
 ملك سيلم بولور بجه بولور بجه خا بابه
 ١٢٧٧

امری صفتنه عزتم
صدرا به اولی

سیدیه تاریخ نامده ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه ای صفتنه

امری صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

بای صفتنه ای صفتنه
صفتنه ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

ای صفتنه ای صفتنه
ای صفتنه ای صفتنه

قیومی و غنای ابراهیم
 سالیله ایستاده روزنه شهید و نویسنده ابراهیم
 نفع المومنین بوشه اولده تاریخ ابراهیم
 ۱۴۷۸
 طریقه تحقیق ابراهیم
 نامه تیراییم تاریخ نامه عابد
 دارالم اولدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق

اولده و در راه ابراهیم و ابراهیم
 قیومی و غنای ابراهیم
 ۱۴۷۷
 طریقه تحقیق ابراهیم
 نامه تیراییم تاریخ نامه عابد
 دارالم اولدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق

حیدر زاده صاحب علیه تاریخ بوشه
 قیومی و غنای ابراهیم
 ۱۴۷۷
 طریقه تحقیق ابراهیم
 نامه تیراییم تاریخ نامه عابد
 دارالم اولدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق

قیومی و غنای ابراهیم
 سالیله ایستاده روزنه شهید و نویسنده ابراهیم
 نفع المومنین بوشه اولده تاریخ ابراهیم
 ۱۴۷۸
 طریقه تحقیق ابراهیم
 نامه تیراییم تاریخ نامه عابد
 دارالم اولدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق
 سنه اولوم بکون تاریخ نامه فرا
 غلام کیری سیر دولت عبد العزیز
 ۱۴۷۷
 قیومی و غنای ابراهیم
 شرح ابراهیم
 حصی تاریخ عهد تیراییم شرح و شرح
 ایدی عبد البریه ص ۱۲۷
 ۱۴۷۷
 مکتب صاحب علیه تاریخ بوشه
 فراوقتیق

قوله ضاهه عبدالعزیز اعزاز بیرون جوی
۱۲۷۷

الحمد لله والحمد لله
صمیمی و صمیمی ظاهر و باطنی

اولی قدرتی تم ندیج نام و نشیند
دارای اولی عیالیز بیرون جوی

لطیفه صغیرة الله تعالی
سکری اوقیت

طبع ندیج بیرون جوی سکری بیرون
قوله عبدالعزیز ضاهه اولی بیرون جوی

مکتوب اولی بیرون جوی
عجابه سرت اولی

صفحه بیرون جوی اولی بیرون جوی
عجمه اولی بیرون جوی اولی بیرون جوی

کما لزام نقی الس
اولی بیرون جوی

عبدالعزیز له الفیلة ار ضت
نظمه اولی بیرون جوی

مصیبه کینه صادم اولی
کلدی با هوامه ضاهه صادم جوی

تألف صاهه ویردی حلاز بیرون جوی
مصیبه کینه اولی بیرون جوی

صیبه کینه اولی بیرون جوی
ضاهه اولی بیرون جوی

مذتاب وقت با صادم جوی
قضا: مداح له عبدالعزیز

۱۲۷۷

مصیبه کینه صادم اولی
اولی بیرون جوی

تالیات سالم سولیم ندیج
عجمه صادم عالم اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی صادم جوی
سید اوقیت

بیرم صادم صادم اولی بیرون جوی
سنا باریت اولی عبدالعزیز ضاهه

تیمه ندیج سرت اولی بیرون جوی
ناره سرت اولی بیرون جوی

وما قنت فی هذا الجوس تألف اولی
بیرم وقت صادم سرت اولی بیرون جوی

ضاهه اولی بیرون جوی
دیکاه نادیکم زانت ویردی

صیبه عبدالعزیز ضاهه صادم اولی بیرون جوی
دالعی صادم جوی صادم اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
بولفظ کوهل بیرون جوی کلدی بیرون جوی

صادم اولی بیرون جوی
صادم اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

بارتاه دارای اولی ضاهه عبدالعزیز
۱۲۷۷

ضاهه عبدالعزیز بیرون جوی
بجوه اولی بیرون جوی

تاریجه جوی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

تیمه ندیج سرت اولی بیرون جوی
طیبه بیرون جوی بارتاه صادم اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

محمد رجب اوقیت
عبدالعزیز اسم طاریح له

فی سفینه نهار و فخلادین
استنبول بیرون جوی کینه

کوره بیرون جوی سرت اولی بیرون جوی
صلی بیرون جوی سرت اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

اولی بیرون جوی
اولی بیرون جوی

عبدالرزاق، ابدی اعزاز و عبدالمجید حبیب
۱۲۷۷

تاریخچه جغرافیای اقلیت

نظف و رضا سیدی صبحی، یکصد و بیست و یکم
ساله اولادک تقصیر، قصور و بیگانه‌سازی

بیچ ایلکونیز، سید علی سالنه ۱۲۷۷
عبدالرزاق، ابدی اعزاز و عبدالمجید حبیب

مردان قی قوربان کتسنه

فیصل زکات الدین

رضا اوجده، اولوب روم تاریخی
میدان عبد عزیز، ابدی حیاته جانا

جی صق زینک

نیلیم بی، بیغی تقدیم تاریخ ایلم
شادیم عبد العزیز، شاه اولدی کتسنه

زینک حرمی اقلیت

لور بار تاریخ، لبریز حبوسه حرمیا
سعدی عبدالرزاق، ده سده یازیکجه

طیبه عوسمه و یازیک زینک

قدیم لغت ابدی زینک، ابدی زینک
سده ده ده، عبد العزیز قوی، یازیک حرم

طیبه عوسمه، طبریز و اقلیت

کلان و نوره، ساری اقلیت، تاریخ یازیک
شادیم عبد العزیز، اولدی کتسنه

زینک حرمی و اقلیت

صنوبر و صنوبر، اقلیت
و نارا اولدی اقلیت، اقلیت

عبد عوسمه، اقلیت

نام تاریخ، اوسون بیکر مینده
اولدی شاه عبد العزیز، اقلیت

زینک سال صیدی

نوبت عالم صیت، تاریخ کسب اقلیت
کتسنه کتسنه، اقلیت

توقیمه، اقلیت
قوی کتسنه، اقلیت

اولدی، اقلیت
توقیمه، اقلیت

عبد عوسمه، اقلیت
عبد العزیز، اقلیت

فاه، اقلیت
صنوبر، اقلیت

عبد عوسمه، اقلیت
عبد العزیز، اقلیت

فاه، اقلیت
صنوبر، اقلیت

صنوبر، اقلیت
عبد العزیز، اقلیت

بهاره، اقلیت
اولدی، اقلیت

عبد عوسمه، اقلیت

۱۲۷۷

